

imminens confinium aliene conversationis. Verumtamen quomodocunque proveniat finis sive consummatio manufacti hujus, quod a me factum est, fundamenti, spero quia voluntas, quæ, ut jam dixi, prompta est, accepta erit, et sicut in holocausto septem taurorum, et septem arietum accepti fuerunt amici beati Job, dicente Domino: *Job autem servus meus orabit pro vobis, faciem ejus suscipiam, ut non vobis imputetur stultitia, nec enim locuti estis ad me*

A recta sicut servus meus Job (Job. XLII), ita in bona voluntate (dummodo mactemus quod maximum expediat duritiam quasi taurinæ cervicis et præsumptionem quasi arietini capitis, id est præsumpti magisterii sive ducatus in grege Christiani populi) suscipiemur per te, et convertetur ad te Dominus, o beate vir, suscipietque faciem tuam orantis pro amicis tuis. Eheu! quam dubii stadium nos currimus: at tu, Laurenti, laurum geris igne probatus ut aurum.

R. D. D. RUPERTI

ABBATIS TUITIENSIS

DE MEDITATIONE MORTIS.

LIBER PRIMUS.

236 CAPUT PRIMUM.

Quid nunc magis, o anima? Saltem abhinc eruditior esto, et quod reliquum est temporis, vive secundum vitam sapientis, quæ est meditatio mortis. Nunc enim maxime tibi *tempus est flendi, et tempus plangendi (Eccl. III)*, postquam velociter transierunt menses vacui, quos habuisti, et noctes laboriosæ, quas enumerasti tibi, ita ut veraciter quodam respectu conscientiæ tuæ dicere possis: *Quia timor quem timebam, evenit mihi, et quod verebar accidit (Job. III)*. Apostolus, cum de pressuris sive tribulationibus suis loqueretur: *Ipsi, inquit, in nobismetipsis responsum mortis habuimus, ut non simus fidentes in nobis (II Cor. I)*. Nullatenus parva nostra comparare possumus aut volumus magnis illius tanti Apostoli: verumtamen est interdum parvorum atque magnorum aliqua similitudo, quamvis dissimilis, adeo ut exigua formica dum frumenta congregat in messe recte dicatur similis viro magno, viro sapienti, qui bonis actibus sibi providet in vitam futuri sæculi. Ita nimirum pro quadam similitudine nobis parvis licet uti præsentibus verbis magni Apostoli; quia plerique parvorum experti sunt, ut cum illo dicere possint: *Sed ipsi in nobismetipsis responsum mortis habuimus, ut non simus fidentes in nobis*. Age ergo et tu, o anima exigua, exerce teipsam ad vitam sapientis, quæ est, ut jam dixi, meditatio mortis, memor quoties tu quoque responsum mortis acceperis, quod delectari non debeas mora sive longiturnitate, si qua est, vitæ præsentis.

CAPUT II.

Nunquid vero dum invitaris, homo, ac meditationem mortis id solum dicitur tibi, ut moriturum te esse memineris? et quidem utile est saltem istud vel solum meditari pro cura vel sollicitudine ac metu reddendæ rationis in hora exitus tui, propter quod Sapientia dicit: *In omnibus operibus tuis memorare*

B novissima tua, et in æternum non peccabis (Eccli. VII). Verumtamen non in hoc solo tota expenditur meditatio mortis, aut perficitur vita sapientis, sicut non plenus aut perfectus est timor Domini, quem Scriptura sanctum dicit et permanentem in sæculum sæculi (*Psal. XVIII*), ubi propter solum gehennæ metum quispiam peccatum refugit. In quo ergo plenior est meditatio mortis perficiens vitam sapientis? Nimirum in eo ut fideliter credas, firmiterque scias quia valde utiliter homini, quoniam mortuus erat in anima per peccatum, mortem corporis Deus inulit, et eum in æternum vivere vetuit. Et quia de morte provenit thesaurus vitæ et salutis per Jesum Christum, qui particeps fieri dignatus est nostræ mortalitatis. De quo videlicet thesauro recte illud a Domino dictum intelligitur ad B. Job: *Nunquid ingressus es thesauros nivis, aut thesauros grandinis aspexisti, quæ præparavi in tempus hostis, in diem pugnæ et belli? (Job. XXXVIII)*. Denique præter moralem sensum nivis et grandinis nominibus omnes afflictiones, quas Deus humano generi juste superduxit, recte intelliguntur, et ipsa mors, quæ omnium afflictionum summa est. Quis rogo, nisi solus Deus, vel solus Dei Filius, ejusmodi nivem sic ingressus est, et ejusmodi grandinem sic aspexit ut thesauros inde produceret, id est sic omnes afflictiones et ipsam mortem inter homines impios, et frigore perfidiæ constructos sustinuit, ut per hoc ipsum, quod mortem peressus est, jucunditatem et exultationem vitæ æternæ super nos thesaurizaret? Et quidem nivem hanc et grandinem istam præparavi, inquit, *in tempus hostis, in diem pugnæ et belli*, id est propter hostilitatem serpentis antiqui, et propter repugnantiam sive rebellionem hominis consentientis illi, afflictionem et mortem induxit dicendo: *Maledicta terra in opere tuo, et cætera usque quia pulvis es, et in pulverem reverteris, sive usque ne comedat de ligno vitæ et vivat in æternum (Gen. III)*.

Sed, hæc taliter imposita homini rursus instrumenta facta **237** sunt vitæ et salutis per gratiam Dei, qui miro atque ineffabili modo bene novit uti malis nostris. Hæc nostra propositio est, et circa hæc cupimus studiose versari in hoc opusculo, quod nuncupare placet meditationem mortis, cujus videlicet opusculi scribendi mihi occasio fuit periculum ignis, quod præcedente libello denarravi, in quo mirifice servatum est corpus Domini, memoriale mortis ejusdem Domini, juxta quod Apostolus dicit: *Quoties panem hunc manducabitis, et calicem istum bibetis, mortem Domini annuntiabitis donec veniat (I Cor. xi).*

CAPUT III.

Primum igitur gratias agant Deo suo omnes mortui, quibus resurrectio ad vitam erit et benedicant ei propter quod de hujuscemodi consilium super eos reperit, ut quoniam mortuus erat homo morte animæ, quæ est admissio peccati, non sineretur vivere in æternum vita carnis sive corporis. Nos quoque qui nunc vivimus, imo mortui, id est certissime morituri sumus, unde Apostolus: *Corpus quidem, inquit, mortuum est propter peccatum; spiritus vero vivit propter justificationem (Rom. viii)*, nos, inquam scientes et considerantes quam inutile fuisset hominem peccatorem comedere de ligno vitæ et vivere in æternum, simulque scientes et per fidem aspicientes quanta utilitas morte provenerit, quia mirabiliter vita de morte sumpta est, os nostrum aperimus et attrahimus spiritum ad benedicendum, ad gratias agendas tibi Deus, juxta modulum nostrum, et quia non sufficit quisquam nostrum, ecce ego peripsema omnium (I Cor. iv) invitare satago quamlibet virtutem ad adjuvandum hoc benedictionis desiderium, et dico quali vel quanto cordis clamore possum: *Benedicant te cœli, terra, mare, et omnia quæ in eis sunt propter hoc inventum, quod invenisti, et solus per tuam sapientiam invenire potuisti (Dan. iii)*, sicut in Job manifeste scriptum est: *Inveni in quo propitius ei (Job. xxxiii)*. Quidnam est illud quod invenisti, in quo propitiarius humano generi, nisi inventum mortis hujusmodi, mortis non animæ, sed corporis? Sequitur: *Consumpta est caro ejus a suppliciis, revertatur ad dies adolescentiæ suæ (ibid.)*. Quod quam verum sit quanta quam miserabili consumptione consumpta sit vel consumatur caro hominis interrogata, maxime respondent sepulcra mortuorum aliquo casu patefacta interdum, dum ossa quæ pelle et carnibus vestita susceperat terra, rejicit, sicut eadem Scriptura paulo ante loquitur: *Tabescet caro ejus, et ossa quæ tecta fuerant nudabuntur (ibid.)*. Et quidem in illo usu luctus est, sive causa lugendi, sed eundem luctum consolatio delinit in corde sapientis, cujus, ut supra proposui, omnis vita est medicatio mortis, quia consumptionis hujusmodi fructus hic est, quem dicit propitiatus Deus ipse, *revertatur ad dies adolescentiæ suæ*, nimirum ut intelligas idcirco mori vel consumi oportuisse hominem, ut per misericordiam non injustam reno-

A vari debeat in id ad quod conditus fuerat, scilicet in vitam æternam, quæ idcirco per dies adolescentiæ pulchre designata est, quia nulla unquam senectute marcescet aut deficiet, nulla vetustate siccabitur, aut recepti, imo in statum longe meliorem reparati vigoris sui pulchritudinem amittet.

CAPUT IV.

Ubi, quando, quali intentione, o Deus, hoc inventum invenisti? Non enim parvi ponderis esse sentimus quod dixisti: *Inveni in quo propitius ei*. Stet ergo hic diligens anima diutius ad meditandum, memor quod sapientia dixit: *Melius est ire ad domum luctus quam ad domum convivii (Eccle. vii)*. In illa enim finis cunctorum agnoscitur, et vivens homo cogitat quid futurus sit. Et revera de hujusmodi loquitur ipse Dominus: *Beati qui lugent, quoniam ipsi consolabuntur (Matth. v)*. Ut igitur ea quæ percunctatus sum delectabilius inveniam, scilicet ubi, quando, quali intentione hoc invenerit Deus, quatenus caro hominis morte consumatur, et quomodo vel quot vicibus eandem consumptionem operetur, totum capitulum hic ponere libet, de quo versiculum hunc assumpsi: *Consumpta est caro illius suppliciis, revertatur ad dies adolescentiæ suæ*. Capitulum hoc est: *Per somnium, inquam, in visione nocturna, quando irruit sopor super homines, et dormiunt in lectulo, tunc aperiens aures virorum et erudiens eos instruit disciplina, ut avertat hominem ab his quæ fecit, et liberet eum de superbia, eruens animam ejus a corruptione, et vitam illius ut non transeat in gladium. Increpat quoque per dolorem in lectulo, et omnia ossa ejus marcescere facit. Abominabilis ei sit in vita sua panis; et anima illius cibus ante desiderabilis, tabescet caro illius, et ossa quæ tecta fuerant nudabuntur. Appropinquabit corruptioni anima ejus, et vita illius mortiferis. Si fuerit pro eo loquens angelus, unum de similibus [Vulg. unus de millibus], ut annuntiet hominis æquitatem, miserebitur ejus et dicet: *Libera eum, et non descendat in corruptionem; inveni in quo ei propitius. Consumpta est caro ejus a suppliciis, revertatur ad dies adolescentiæ suæ. Deprecabitur Deum et placabilis ei erit, et videbit faciem ejus in jubilo, et reddet homini justitiam suam. Respiciet homines et dicet: Peccavi et vere deliqui, et ut eram dignus, non recepi. Liberavi animam suam ne pergeret in interitum, sed vivens lucem videret. Ecce hæc omnia operatur Deus tribus vicibus per singulos, ut revocet animas eorum a corruptione et illuminet lucem viventium (Job. xxxiii)*.*

Fere cuncta hæc secundum sensum litteralem, qui gravissimus et sacratissimus est, accipienda nobis sunt, juxta rationem præsentis propositi, quod est meditatio mortis, præter id quod primum dixit, *per somnium in visione nocturna quando irruit sopor super homines et dormiunt in lectulo*. Hæc enim juxta anagogen accipienda sunt, ut per somnium et per visionem nocturnam, et per soporem irruen-

tem et per dormitionem in lectulo, quæ multiplex circumlocutio est, sanctum sacræ meditationis intelligas otium, videlicet quod his tantum, qui mentis quietæ sunt, quos amor hujus sæculi non inquietat, quos illecebra præsentis vitæ non delectat, quorum cor in avaritia non vigilat, aperiuntur aures cordis, ut illud quod dictum est: *Ne comedat etiam de ligno et vivat in æternum* (Gen. iii), et alibi: *Non permanebit spiritus meus in hominibus in æternum, quia caro sunt* (Gen. vi), clare audiat et bene intelligat, non tam esse vindicis iræ sententiam, quam consulentis misericordiæ providentiam, non tam judicialis gladii vindictam quam paternæ virgæ disciplinam. Verumtamen esto, vocetur ira, dicatur furor disciplina hæc. *Ecce, inquit propheta, tu iratus es, et enim peccavimus et cecidimus quasi folium universi, et iniquitates nostræ quasi ventus abstulerunt nos* (Isa. lxiv). Et Psalmista cum dixisset concedendo disciplinæ huic, id est mortalitati sive morti, dicendo: *Mane sicut herba transeat, mane floreat, et transeat, vespere decidat, induret, et arescat* (Psal. xcix), continuo subjunxit: *Quia defecimus in ira tua et in furore tuo turbati sumus* (ibid.). Et in alio quoque **238** propheta Deus ipse disciplinam hanc, sive supplicia hæc, de quibus hic scriptum est. *Consumpta est caro ejus a suppliciis, non solum iram, verum etiam judicia pessima nominat, cum dicit: Quod etsi quatuor judicia mea pessima gladium, et famem, et bestias malas et pestilentiam misero in Hierusalem, ut interficiam de ea hominem et pecus, tamen relinquetur in ea salvatio educentium filios et filias* (Ezech. xiv). Esto ergo: nihil enim obest, imo multum prodest et intentioni sive proposito Dei cooperatur existimatio hæc, veluti si puer dum a patre verberatur acriter, furorem esse existimet cum ille diligendo percutiat, percutiendo diligit, sciens scriptum: *Qui parcat virgæ, odit filium suum* (Prov. xiii).

CAPUT V.

Quali ergo intentione Deus Pater filios suos ista virga percusserit, ut secundum carnem consumerentur a suppliciis, Scriptura hæc evidenter exprimit, cum dicit: *Ut avertat hominem ab his, quæ fecit, et liberet eum de superbia, eruens animam ejus a corruptione, et vitam ejus, ut non transeat in gladium*. Vere grandis sermo. Idecirco, inquit, ut liberet hominem a superbia, et vitam ejus, ut non transeat in gladium, erudit eum hujusmodi disciplina. In primis increpat per dolorem in lectulo, et omnia ossa ejus marcescere facit, quod sæpe contingit ex modica feбри, ut qui paulo ante robustus sibi videbatur, in brevi desiccatis artubus, ne pedibus quidem consistere queat, imo nec ad sedendum valens totusque doloris impatiens in lectulo decumbat, et panis sive omnis cibus ante desiderabilis, tunc abominabilis adeo fit illi ut vim sibi ad comedendum faciens, renuente stomacho, plerumque vomitu rejiciat, totusque tremore quatitur, qui paulo ante equo insultans, vectari gaudebat, sive rex præpo-

teus, sive nobilis dux. Unde quidam regum potentissimorum, dum valida feбри ad mortem vicinam acriter urgeretur, ita dixisse fertur: *Wahe, Wahe, quam magnus rex ille est, qui reges fortes tam fortiter constringit!* Deinde quam vere tabescat mortuus, sicut ait: *Tabescet caro ejus, et ossa quæ tecta fuerant nudabuntur*, si nondum satis comperisti, o tu quisquis es, vade ad sepulera mortuorum, et, sicut supra dixi, ipsa respondebunt et indicabunt tibi usque ad satietatem visionis oculis tuis, et si recentiora sint cadavera, ut succi aliquid supersit, indicabunt usque ad satietatem fetoris, plus quam nares tuæ tolerare possint. *Ut, inquam, liberet eum a superbia, ut eruat animam ejus a corruptione, et vitam ejus transeat in gladium*, idcirco sic increpat, idcirco sic carnem ejus tabescere faciet, data sententia hujusmodi, *quia pulvis es et in pulverem reverteris* (Gen. iii), et sic ossa quæ tecta fuerant pelle et carnibus, et nervis omnibus denudantur. Quomam alio modo a superbia liberaretur? Vix etiam nunc levitas creaturæ hujus ad pondus humilitatis deducitur. Quotidie morimur, et a viventibus utique morituris mortui sepeliuntur, et interim plerique adeo præsumptione magnifici cordis inflantur, ut oblivisci gestiant quod homines sint, qualium notissimi in Scripturis graviter denotantur. Assur, Pharao et Tyrus sive rex Tyri, rex quoque Babylonis, quorum sub nominibus arguitur in Scripturis supra diabolus, quod posuerit cor suum quasi cor Dei, dicens: *Deus ego sum et in cathedra Dei sedi* (Isa. xiv), quia tales homines per vitium talis ambitionis similes fuerunt illi. Quid increparentur, si sperare potuissent futurum non esse, ut hic dictum est: *Tabescet caro illius, et ossa quæ tecta fuerant, nudabuntur?* Quid, inquam, si non moreretur homo sicut non moritur diabolus? Quo vel per quid a superbia liberantur, ut non descenderet anima ejus in corruptionem et ut vita ejus non transiret in gladium, subauditur in quem transivit diabolus, scilicet in damnationis æternæ judicium? ille namque propter superbiam in illum transivit gladium. Diligenter animadvertendum non gladius in illum, sed transivit in gladium. Longe alius est sensus, cum dicitur transire gladius, ut illic: *Et si dixero gladio: Transi per terram* (Ezech. xiv). Et alius hic, cum dicitur homo transire vel non transire gladium. Transitus gladii per terram, pœnam significat transitoriam; transitus superbi in gladium, damnationem innuit sempiternam.

CAPUT VI.

Laudabilis igitur et omni gratiarum actione digna intentio tua, Deus, propter hoc mortales nos esse voluisti, quatenus a superbia liberemur, atque perinde consequenter fieri debeat, ut nequaquam in illum gladium malignum transeamus. Mirum quidem quod diabolus, cum in illum gladium transierit, adhuc superbit, sed nunquid minus mirandum de hominibus superbiæ filiis, qui adhuc superbiunt sciendo et confitendo quod mortales sint, et cito morituri? Dicunt enim: *Exiguum est cum lædio est*

tempus vitæ nostræ, quia ex nihilo nati sumus et post hæc erimus tanquam non fuerimus. Umbra enim transitus est tempus nostrum, et non est reversio finis nostri, quoniam consignata est, et nemo revertetur. Venite ergo et fruamur bonis, quæ sunt, et utamur creatura tanquam in juventute celeriter. Vino pretioso et unguentis nos impleamus, et non præterent nos flos temporis. Coronemus nos rosis, antequam marcescant, nullum pratum sit, quod non pertranseat luxuria nostra. Nemo vestrum sit exsors luxuriæ nostræ (Sap. 11). Hæc et cætera his similia cum dicunt, nunquid minus mirandum est super duritia illorum quam super ditritia regis eorum, scilicet Satanæ, sicut ait Dominus ad beatum Job : *Et ipse est rex super omnes filios superbiæ (Job xli)*. Unde enim humiliari debuerunt, scilicet ex mortis certitudine, inde magis desperati superbiunt, nimirum secundum imitationem diaboli, qui cum damnatum se sciat et ita in gladium transiisse, ut sit irrevocabilis nihilominus adhuc superbit. Tantæ rebellionis ejus duritiem Scripturâ libri Apocalypsis vehementer nos admittari vult, cum dicit : *Et animum de captivibus bestie quasi occisum in mortem, et plaga mortis ejus sanata est (Apoc. xiii)*. Item : *Et fecit terram et inhabitantes in ea adorare bestiam primam, cujus curata est plaga mortis (ibid.)*. Ac deinceps : *Ut faciant, inquit, imaginem bestie, quæ habet plagam gladii et vixit (ibid.)*. Diabolus namque, qui in Antichristo totus inhabitavit, ipsa est cruenta bestia, quæ habet plagam gladii, et vivit, et plaga mortis ejus sanata est. Nimirum falso vixit, aut vivit, et falso plaga mortis ejus sanata est, nam vere mortuus est, et plaga mortis ejus est insanabilis. Ipse autem quasi vivum se vult haberi, et plagam mortis suæ quasi sanatam videri ; quam videlicet plagam gladii, id est sententiam æternæ damnationis in cælo accepit, unde irrecuperabiliter cecidit. In quo se quasi vivum vel plagam suæ mortis, quasi sanatam vult videri ? Videlicet in eo, quod permanente divinitatis ambitione, qua in cælo tumult, quasi Deum se deceptis hominibus ostendit, et contendit ut adoretur quasi Deus vivus, cum sit mortuus diabolus. Ad imitationem, inquam, illius isti hoc modo

239 superbiunt, dum profitentes quod sciant se cito mori, coronemus nos, aiunt, rosis, antequam marcescant, et cætera, subjungentes : *Quoniam hæc est pars nostra et hæc est sors nostra (Sap. 11)*. Quod et si qui talium aliquando lugent, nullam veram, cur lugere debeant, sentiunt rationem.

CAPUT VII.

Contra ejusmodi vir sanctus dicit : *Quæ est enim fortitudo mea, ut sustineam, aut quis finis meus ut patienter agam ? Nec fortitudo lapidum, fortitudo mea, nec caro mea ænea est (Job vi)*. Nimirum fortitudines istorum, scilicet lapidum et æris in percussionibus sono quidem differunt, sed utraque sine sensu sunt. Adeo sonis differunt ut non solum clarior lapide tinniat æs percussus, verum etiam dulcem ac delectabilem reddat harmoniam, observatis

A in pondere legitimis proportionibus numerorum, sed, ut jam dictum est, utraque sine anima sunt, et nihil omnino sentiunt. Secundum hanc similitudinem nonne illi, quorum verba supra posuimus, lapides sunt, quippe qui dolores mortis sentire nolunt, imo propter hoc ipsum, quia morituros se esse sciunt, durissime atque superbissime loquuntur, et quoniam morituri sunt, omnes luxurias festinanter præoccupare gestiunt ? Plane lapides sunt, et fortitudo eorum fortitudo lapidum est, quia non solum non sonant gemitum, verum etiam pro laude et gloria hoc habere leguntur, quod dedignantur proferre gemitum. Illi vero qui verba gemituosa legunt quidem vel psallunt, sed eorum sensum percipere non curant neque attendunt, exempli gratia : *Circumdederunt me gemitus mortis, dolores inferni circumdederunt me (Psal. cxiv)*, et cætera hujusmodi, quæ multa sunt in Scripturis, tantum a prædictis in hac ratione differunt, quantum sonus æris a sono lapidum, et de ejusmodi recte dicas, quia caro illorum ænea est. Hinc et Apostolus : *Si, inquit, linguis hominum loquar et angelorum, charitatem autem non habeam, factus sum velut æs sonans, aut cymbalum tinniens (I Cor. xiii)*. Igitur et tu, o anima mea, fac ut veraciter dicere queas, *nec fortitudo lapidum fortitudo mea, nec caro mea, ænea est*. Quomodo ? Videlicet hoc agendo ut non solummodo circumdederint te gemitus mortis, et invenerint te pericula inferni, verum etiam ut dolores ipsos inveneris, quemadmodum habes illic. Præmisso namque *circumdederunt me dolores mortis, pericula inferni invenerunt me*, statim subjunxit : *Tribulationem et dolorem inveni, et nomen Domini invocavi (Psal. cxiv)*. Hoc plus habeas, o sensata anima, hoc plus habeas a fortitudine lapidum, et a tinnitu æris, sive cymbalorum. Omnes quippe homines per peccatum unius circumdederunt dolores mortis, et invenerunt eos pericula inferni, sed non omnes tribulationem et dolorem invenerunt, quia plerique insensati fuerunt et sunt. Soli sensati, soli fideles et electi tribulationem et dolorem invenerunt, et nomen Domini invocaverunt, id est infelicitatem suæ conditionis, quæ in Adam contigit, senserunt et intellexerunt et ad Dominum Deum conversi sunt, sperantes et desiderantes, et cum lacrymis flagitantes ab eo geminam resurrectionem mortuorum.

CAPUT VIII.

Quomodo tribulationem et dolorem invenerunt ? quomodo nomen Domini invocaverunt ? Primus Abraham dixit : *Loquar ad Dominum meum, cum sim pulvis et cinis*. Primus, inquam. Nam et si ante illum hoc ipsum dicere potuit aliquis justorum qui nonnulli fuerunt, hic tamen primus est in Scripturis, testimonium habens hujus piæ confessionis. Primus itidem secundum Scripturæ narrationem mortuorum planxit et flevit. *Mortua est, inquit, Sara ; venitque Abraham, ut plangeret et fletet eam. Cumque surrexisset ab officio funeris, locutus est ad filios Heth dicens : Advena sum et peregrinus apud vos, date mihi*

jus sepulcri vobiscum, ut sepeliā mortuum meum (Gen. xxiii). Etsi ante istum alii mortuos suos planxerunt et fleverunt et officiose sepelierunt, attamen quoniam nullius eorum Scriptura meminit, sciendum de isto primo, quia planctum et fletum ejus et curam sepulturæ, quam habuit, scribere dignum fuit. Nam in altero quidem, id est in sepulturæ diligentia hand dubium quin fidem resurrectionis habuerit, sicut de eodem testatur Apostolus: *Et unigenitum offerebat qui suscepit repromissiones, ad quem dictum est: In Isaac vocabitur tibi semen, arbitrans quia a mortuis suscitare potens est Deus* (Hebr. xi). In altero autem, scilicet in planctu sive fletu dicere licet, quia sapiens tribulationem et dolorem vir fidelis invenerat, id est intellexerat. Nimirum tribulationem mortis animæ, et dolorem mortis corporeæ, quæ duo similia sunt, de quibus multum est quod loquamur secundum eundem fidei intellectum, quem habuit ille pater credentium, præsertim quia in capitulo superius suscepto ex libro beati Job sic scriptum est: *Si fuerit pro eo angelus loquens unum de similibus, ut annuntiet hominis æquitatem* (Job xxxiii), etc. Duo, inquam, hæc similia sunt, mors animæ, et mors corporis, quamvis multum differant in quantitate tribulationis et doloris. In quo similia sunt? In eo videlicet, quod sicut corpus desertum a suo spiritu cadaver est, et ut putrescet, et fetet et in lutum resolvitur, fitque cinis inutilis, et pulvis exiguus: sic anima a Creatore suo propter peccatum deserta, mortuus est, et quoddam fit cadaver, atque cujusdam putredinis sepulcrum, sicut de multitudine reproborum, et diabolo principe illorum et auctore mortis ipsorum ad Ezechielem loquitur Dominus: *Ibi, scilicet in lacu inferni, Assur et omnis multitudo ejus, in circuitu illius sepulcra ejus omnes interfecit, et qui ceciderunt gladio, quorum data sunt sepulcra in novissimis lacu* (Ezech. xxxii).

CAPUT IX.

Semper quidem sapiens memor est illius mortis, et memoria ejus amara est illi, qua prævaricatrix anima deserta a spiritu Dei vivi sepulcrum fit mortui, scilicet diaboli. Veruntamen quando similitudinem illius mortis, id est mortem corporis cujusque sibi familiaris præsentem intuetur oculis suis (videt enim corpus absente anima, quale factam sit), tunc abundantius atque opportunius illius magnæ mortis reminiscitur dupliciter affectus, hinc amissione chari, cujus cum societas utcumque consolabatur, inde contemplatione animæ illius, et suæ quoque, sine dubio, juxta illud dictum Sapientis: *Miserere animæ tuæ, placens Deo* (Eccli. xxx). Unde enim jam scit quisque de anima sua, utrum amore an odio, utrum vita (quæ Deus est) an morte digna sit (Eccli. ix)? Non ergo inaniter actum, neque frustra scriptum est quod senex anum defunctam planxit et flevit, dicente Scriptura sic: *Venitque Abraham, ut plangeret et fletet eam*. Diligenter animadvertendum dixit quia, venit Abraham, ut plangeret **240** et fletet eam, et non dixit, unde venerit. Neque enim ex eo Scripturæ loco

colligitur quando illa mortua est absentem fuisse Abraham. Ergo cum dicitur venisse, non tam corporis motum, aut incessum pedum quam cordis intuitum, et appositionem significat sensuum ad meditando tantæ rei negotium. Jam quippe sine litteris sapiebat illud, quod longe posterius per Salomonem dixit, et scripsit Sapientia: *Melius est ire ad domum luctus, quam ad domum convivii* (Eccli. vii). In illa enim finis cunctorum admonetur hominum; et vivens cogitat quid futurus sit. Plane hujusmodi luctus sive fletus senectutem Abrahæ decuit, et hoc exemplum cano capite suo, imo canitie mentis suæ dignum filiis suis, id est cunctis sapientiam quærentibus dereliquit, ut maluit ire ad domum luctus, quam ad domum convivii, ea intentione ut velint admoneri cunctorum hominum quis finis sit, et vivens cogitet quis, qualis futurus sit. Magnum quippe est hoc instrumentum liberationis illius, de qua tractare supra cœpimus secundum hæc Scripturæ verba, ut avertat hominem ab his quæ fecit, et liberet eum a superbia. Sed quis ad hæc per semetipsum idoneus? Dei namque domum, Dei gratia est cor habere tenerum vel molle, ut flecti possit ad hujusmodi planctum vel fletum, juxta quod sanctus Job dicit: *Deus mollivit cor meum* (Job xxiii). In quo ut magis ac magis abundaret, ait idem: *Dimitte ergo me, Domine, ut plangam paululum dolorem meum, antequam vadam et non revertar ad terram tenebrosam, et opertam mortis caligine, terram miseriæ et tenebrarum, ubi umbra mortis, et nullus ordo, sed et sempiternus horror inhabitat* (Job x). Quid est enim dicere, dimitte me, nisi ac si dicat: Ne indures cor meum, sicut indurantur illi, quorum, ut supra meminimus, fortitudo est ut fortitudo lapidum, et caro ænea, ut non sentiant dolorem suum? Denique illos qui ejusmodi sunt, recte Deus non dimittere, sed includere dicitur, sicut ait idem postmodum: *Si incluserit hominem, nullus est qui aperiat* (Job xii). Inclusionem hominis indurationem dicit, cui dare dignum non judicat gratiam lacrymarum, vel sensum doloris, ut dicere possit id quod supra memini: *Tribulationem et dolorem inveni* (Psal. cxiv). Sive illud: *Fuerunt mihi lacrymæ meæ panes die ac nocte* (Psal. xli). Sequitur enim: *Si continuerit aquas, omnia siccabuntur* (Job xii). Et est sensus. Ubi gratia ejus non operatur, cujus solius est dare hunc de quo loquimur fletum, corda hominum indurantur. Statimque adjungit: *Si emiserit eas, subvertent terram* (ibid.). Quod est dicere: Si dederit qui solus dare potest lacrymarum aquas, emollient eorundem cordium duritiam, sive subvertent terrenitatem nostram.

CAPUT X.

Jam altius procedendum est in hac meditatione mortis, sicque meditando, ut per meritum fidei meditatio sit digna conspectu Domini, sicut scriptum est: *Et meditatio cordis mei in conspectu tuo semper* (Psal. xviii). Quomodo? Nimirum meditando non solum mortem nostram, quam propter superbiam et

inobedientiam primus homo incidit, et nobis omnibus hæreditariam reliquit, verum etiam et maxime mortem Domini nostri Jesu Christi, qui mortem nostram moriendo devicit, et vitam resurgendo reparavit. Sequamur ergo capitulum superius præscriptum. Postquam dixit : *Et erudiens instruit disciplina, ut avertat hominem ab his, quæ fecit, et liberet eum de superbia, eruens animam ejus a corruptione, et vitam illius, ut non transeat in gladium, increpat quoque per dolorem in lectulo et omnia ossa illius marcescere facit, abominabilis ei fit in vita sua panis et animæ illius cibus ante desiderabilis : Tabescet caro ejus, et ossa quæ tecta fuerant, nudabuntur. Appropinquabit corruptioni anima ejus, et vita illius mortiferis. Tunc demum intulit : Si fuerit pro eo angelus loquens unum de similibus, ut annuntiet hominis æquitatem, miserebitur ejus et dicet : Libera eum ut non descendat in corruptionem. Inveni in quo ei propitier, etc. Consumpta est caro ejus a suppliciis, revertatur ad dies adolescentiæ suæ (Job xxxiii). Duo similia, duas esse mortes, jam supradixi, alteram animæ, et alteram corporis, et utramque hic unus Scripturæ hujus versiculus breviter innuit. Appropinquabit anima ejus corruptioni, et vita illius mortiferis. Corruptio namque hoc loco recte intelligitur mors, cui anima omnis etiam electi sic appropinquavit, ut non tamen descenderet in corruptionem eandem, scilicet mortem, segregata licet in tenebris, et liberata a suppliciis æternæ damnationis per fidem Jesu Christi, cujus adventum expectabant omnes sancti ab origine mundi. Ipse diabolus corruptio est, et enim nomen illi mors. Mortiferæ autem sunt omnes passionis mortis ejus, quæ est resolutio corporis, quibus videlicet mortiferis sic appropinquavit vita hominis, qua in corpore vivit, ut non solum inhibitus sit comedere de ligno vitæ, quo viveret in æternum, verum etiam breviores ejus dies sint, quam olim adhuc recenti sæculo fuerunt. Nam *dies annorum nostrorum*, ait Psalmista, *in ipsis septuaginta anni, si autem in potentatibus octoginta anni, et amplius eorum labor et dolor (Psal. lxxxix)*, Et hæc duo in quo similia sint, scilicet mors animæ et mors corporis, jam superius dictum est, quia nimirum sicut vita corporis anima, sic vita animæ Deus est : ut sicut recedente anima corpus putrescit et in pulverem revertitur, sic Deo propter peccatum deserente animam, illa tenebrescit et æternæ corruptionis, scilicet diaboli sepulcrum efficitur. (Nunc ergo superest dicere quis vel qualis angelus locutus fuerit unum de his similibus, et quod vel quale illud unum sit, et quæ vel qualis locutio quam vel qualem hominis æquitatem annuntiaverit.*

CAPUT XI.

Angelus iste Filius Dei est. Differt autem et nulli incognitum est, aut esse debet, quia multum differt hic Angelus a cæteris omnibus angelis, tam spiritibus quam hominibus sanctis, qui et ipsi pro quadam dignitate spiritualis officii dicuntur et sunt angeli, ut illic : *Labia sacerdotis custodiunt scientiam et*

A legem requirent ex ore ejus, quia angelus Domini exercituum est (Mal. ii). Multum, inquam, differt, quia hic angelus natura est Deus et Dominus, et pro dignatione officii angelus, omnes enim alii creaturæ sunt et servi ejus. Bene ergo hic pro excellentia suimet absolute, et absque revelatione dicitur angelus Scriptura dicente : *Si fuerit pro eo loquens angelus unum de similibus*. Alii autem omnes angeli Domini dicuntur. Nam iste, ut jam dictum est, angelus est ipse Dominus, et non alicujus Domini sui, sed suimet eloquii factus est angelus, id est nuntius, sicut scriptum est de eo in propheta Amos : *Quia ecce formans montes, et creans ventum, annuntians hominum eloquium suum, Dominus exercituum nomen ejus (Amos. iv)*. De quo angelorum, id est nuntiorum unquam dictum est, aut dici debuit hujusmodi prædicamentum : annuntiaris homini eloquium suum, præter istum, cujus est nomen **241** Dominus Deus exercituum? Omnes quippe angeli, quicumque ad annuntiandum missi sunt, propter quod et dicuntur angeli, sive *spiritus administratorii missi*, inquit Apostolus, *in ministerium propter eos qui hæreditatem capient salutis (Hebr. i)*, omnes, inquam, alterius eloquium annuntiaverunt, scilicet Dei; hic autem solus suum eloquium annuntiavit, Deus est enim. Qui similiter eloquium suum annuntiare voluit, et a semetipso loqui præsumpsit non veritatem, sed mendacium annuntiavit, et hic est angelus caducus, imo non angelus, sed diabolus. Cum igitur dicit : *Si fuerit pro eo loquens Angelus unum de similibus*, idem est ac si dicat : Si unum de duabus mortibus hominis pro homine susceperit Deus, quæ videlicet duæ mortes duo similia sunt ea similitudine, quam supra diximus. Hoc autem quomodo fieri posset, nisi primum Deus homo fieret? Deus enim in sua natura immortalis, impassibilis, incomprehensibilis, atque invisibilis erat et est. Ergo in hoc dicto, quod ait, unum de similibus, Deum hominem futurum, et pro homine moriturum dixisse recte intelligitur. Quis hoc audire pateretur, si hunc sensum propheticus ille spiritus verbis vulgaribus et manifestis fuisset elocutus? Necessario ergo sententiæ clausit et signavit, Deum Dei, Filium nominans Angelum, dicensque unum de similibus, pro eo ut diceret mortem carnis, qua omnis homo moritur.

CAPUT XII.

Hic pondus in meditatione vel meditatio inponere est. Hic enim Angelus, ubi homo factus erat, seque cognosci volebat, quod venisset sicut mundo expediebat, illud unum de similibus intendens, ait : *Et beatus qui non fuerit scandalizatus in me (Matth. xi)*. Quidnam est in eo scandalizari, nisi nolle credere in eum, pro eo quod ut mortalis homo comprehensus est, et mori potuit et crucifigi? Hinc Apostolus : *Nos autem prædicamus Christum crucifixum, Judæis quidem scandalum, gentibus autem stultitiam (I Cor. i)*. Quorsum istud? Videlicet admiramur felicitatem gratiæ hujus Angeli, quam per Spiritum sanctum nobis contulit, quia non solum non scanda-

lizamur in eo pro hac re, verum etiam oppido confirmamur in ejus fide, quia nisi Angelus iste Deus esset, nullatenus homo, qui secundum veritatem naturæ nostræ moreretur, ipse fieri potuisset. Quid enim? Nāquid creatus angelus, qui utique non est Deus, humanam potuisset assumere naturam? Et quidem in specie hominum apparere potuerunt, et apparuisse leguntur angeli, ut illic: *Cumque sublevasset Abraham oculos, ecce apparuerunt ei tres viri stantes prope eum* (Gen. xviii); sed in veritate naturæ hominis nullus eorum unquam apparuit præter istum, qui veritatem naturæ nostræ ita suscepit, ut etiam unum de similibus loqueretur, id est vera carnis morte moreretur. Non ergo in eo scandalizamus, imo magis in fide confirmamur. Nam quia vere mortuus fuit, constat quia vere homo est, et quia veram hominis naturam assumere potuit, constat quia solus Angelus iste Deus est. Solus quippe Deus adeo subtilis est, ut substantiæ ejus creatura rationalis capax sit. Neque humana creatura creaturæ angelicæ, neque creatura angelica creaturæ humanæ capax est, quia nec altero, scilicet angelus anima humana, vel anima humana angelo subtilior est; solus, ut jam dictum est, Creator utriusque, Deus et Pater, et Filius, et Spiritus sanctus, utroque videlicet et angelo et hominæ, longe subtilior est, et proinde utrique et angelo et homini capabilis est, quorum trium personarum hæc una, scilicet Dei Filius, qui est Angelus, sic humanam naturam suimet capacem esse voluit, ut una cum homine persona fieret tam verus homo, ut loqueretur unum de similibus, id est moreretur.

CAPUT XIII.

Qualis est ista locutio? vel quare mors hujus Angeli locutio nuncupatur, dicendo. *Si fuerit pro eo, videlicet homine, loquens unum de similibus, videlicet quia Deus est cui locutus est vel loquitur; cui cum omnia suis motibus loquantur* (omnia enim intelligit) tunc vero maxime hujus Angeli, scilicet Filii sui passio locutio est. Si enim sanguis sanctorum ad eum elamat, exempli gratia, dicente ipso ad Cain: *Ecce vox sanguinis fratris tui Abel clamat ad me de terra* (Gen. iv), quanto magis sanguis hujus illi loquitur? Hinc Apostolus: *Et accessistis, ait, ad testamenti novi mediatorem Jesum, et sanguinis aspersionem melius loquentem quam Abel* (Hebr. xii). Ergo mors Angeli hujus vere locutio est, et si delectat audire, etiam testamenti conscriptio est. Eamus ad Scripturam illam, ad quam nos hic idem Angelus misit loco supra memorato, postquam dixerat, *et beatus est qui non fuerit scandalizatus in me: Quid, inquit, existis in desertum videre? Prophetam? Etiam dico vobis, et plus quam prophetam. Hic est enim, de quo scriptum est: Ecce mitto angelum meum ante faciem tuam* (Mal. iii). Illuc, inquam, eamus, et videamus, quid sequitur. Ait: *Et statim veniet ad templum suum Dominator, quem vos quæritis, et Angelus testamenti, quem vos vultis* (ibid.). Nimirum ex persona Dei Patris, sive ex persona Spiritus sancti, qui per os sanctorum prophetarum locutus est, dictum erat hoc de

A Joanne Baptista Angelo huic Filio Dei, filio hominis: *Ecce mitto angelum meum ante faciem tuam, qui præparabit viam tuam ante te; et continuo per tropum, qui apostropha dicitur, id est conversio, sermo ad eos omnes reducitur, qui exspectabant istum specialem, sive proprium Angelum, qui antinomatice dicitur Angelus, diciturque eis. Et statim veniet ad templum suum Dominator quem vos quæritis, et angelus testamenti, quem vos vultis.* Nimirum quem exspectabant, quem quærebant, quem volebant omnes sancti ab origine mundi, Messias et Christus est. Hunc ipsum Dominatorem nominavit potius quam Angelum Dominatoris sive Domini, non Angelum Domini, quod commune est plurimis, sed Angelum testamenti, quod nomen sive prædicamentum proprium est huic, qui taliter Angelus factus est ut solus moreretur et mori possit secundum naturam nostram, quam assumpsit, et moriendo conscribere nobis testamentum æternæ hæreditatis. Quod ut liquidius pateat, ultimum de his, quæ supra proposuimus, quatuor capitulis prosequamur, *ut annuntiet, inquit, hominis æquitatem.*

CAPUT XIV.

Hæc illius locutionis summa est, hic fructus mortis, quæ est locutio ejus, hæc vox sanguinis ejus melius loquentis quam Abel, annuntiare hominis æquitatem. Et quid est annuntiare hominis æquitatem, nisi stare contra hominis accusatorem sive persuasorem et criminatorem ante judicem Trinitatem, et pro advocati officio defendere hominem per legitimam defensionem? Qua ratione? *Si enim in 242 unius delicto, ait Apostolus, imo qui in Apostolo loquitur ipse Christus: Si, inquam, in unius delicto mors regnavit per unum, multo magis abundantiam gratiæ et donationis et justitiæ accipientes, in vitam regnabunt per unum Jesum Christum. Igitur sicut per unius delictum in omnes homines in condemnationem, sic per unius justitiam in omnes homines in justificationem vitæ. Sicut enim per inobedientiam unius hominis peccatores constituti sunt multi, ita et per unius obedientiam justi constituentur multi* (Rom. v). Nonne hoc æquum est? Arrige aures, o fides, quæ in nobis habitas, sive per quam Christus in cordibus nostris habitat, arrige aures bene audientes, et intellige hic vere æquitatis nostræ veracem et constantem annuntiationem, quod si justum fuit ut propter peccatum unius hominis condemnaremur, quia de illo, sicut fructus inutilis ex vitiosa radice nati fuimus, multo magis justum et æquum est ut propter justitiam unius hominis omnes justificemur, quia de illo tanquam ex bona radice, cui per fidem inserimur, voluntarie regenerati sumus. Vere *beatus vir, qui implevit desiderium suum ex istis* (Psal. cxxvi), qui desiderans talem annuntiationem tantæ æquitatis, firmiter usque ad finem vitæ, fidem tenuit in promissione hujus æternæ hæreditatis. Vere, inquam, beatus, quia *non confundetur, cum loquetur inimicis suis in porta* (ibid.), imo glorificabitur gloriosa æquitatis victoria, dicens inimicis suis in illa porta, in illa vitæ æternæ janua

quando de corpore soluta egreditur anima : Ecce hic est annuntiatio æquitatis, quam annuntiavit iste, qui pro me loquitur Angelus testamenti, Angelus, qui homo factus sanguine suo testamentum mihi conscripsit æternæ hæreditatis, ut jam non sim ejus qui me secundum carnem generavit mortalem, mortalis, sed ejus qui me secundum spiritum regeneravit post mortem, quam ex me scripsit, factus immortalis, de cujus simpla morte regeneratus et vivificatus jure utramque mortem evasit, jam vivens propter ejus justificationem in spiritu et in corpore, quod propter peccatum mortuum est, sine dubio propter ipsum denuo victurus. Quæ sunt illa, o prudentissima fides, de quibus desiderium tuum impleri oportet, ut non confundaris, cum loqueris in porta inimicis tuis sive inimicis meis : Ait enim : *Beatus vir, qui implevit desiderium suum ex ipsis.* Quibus ergo ex ipsis? Quæ sunt ipsa? Præmissum est illic versiculus hujusmodi : *Sicut sagittæ in manu potentis, ita filii excussorum (ibid.).* Sed et ante hunc alius præibat versiculus hujusmodi : *Cum dederit dilectis suis somnum ecce hæreditas Domini, filii, merces fructus ventris (ibid.).* Item et ante hunc versiculum iste alius præcedit : *Surgite postquam sederitis, qui manducatis panem doloris (ibid.).* Ecce vere ista sunt, quorum qui habet desiderium, et ex quibus qui implebit desiderium suum, beatus est vir, et non confundetur cum in porta loquetur inimicis suis. Nam sessio, quam dicit, surgite postquam sederitis humilitas est, quam rex omnium filiorum superbiæ (*Job. xli*), diabolus, ignoravit. Panis doloris suavitas est sanctæ compunctionis, et manducatio hujusce panis perseverantia est ejusdem compunctionis, in qua reficitur et delectatur anima spiritum possidens humilitatis tali ac tanta refectione, qualem et quantam nemo scit, nisi qui accipit. Potest quidem dicere tale quid, ut est illud : *Fuerunt mihi lacrymæ meæ panes die ac nocte (Psal. xli),* sed non potest edicere qualiter sibi sapuerint panes earundem lacrymarum, quos meruit manducare. Sed redeamus ad capitulum.

CAPUT XV.

Si fuerit angelus pro eo loquens unum de similibus miserebitur ejus et dicet : Libera eum, ut non descendat in corruptionem. Inveni in quo ei propitius. Consumpta est caro ejus a suppliciis, revertatur ad dies adolescentiæ suæ (Job xxxiii). Quidquid huic a nobis hætenus dictum, vel adhuc dicendum est, sic accipe, o tu, quicumque adesse dignaris, sicut pollicetur titulus operis, scilicet non tam expositionem docentis quam sessionem sedentis in meditatione mortis, secundum morem manducantium panem doloris, quibus dulce est non solum loqui, verum etiam id ipsum quod jam locuti sunt, diutius meditari, et ut secundum majestatem divini sermonis dictum sit, non solum manducare, verum etiam ruminare panem doloris. Quid ergo ruminas, o anima? Quid meditaris? Audio quod dicas mihi, sentio responsum doloris tui, sed sensum ipsum non possum facile verbis consequi, aut com-

petenter eloqui. Sed ecce simul audio hunc ipsum Angelum dantem in propheta vocem hujusmodi : *Gratis venundati estis, et sine argento redimemini (Isa. lii).* Vox ista, o anima mea, linguam meam adjuvat, ut verba inveniam, quibus doloris tui sensum aliquantisper eloquar. Consideremus ubi, quando, et quomodo venundati fuimus, et iterum ubi, quando et quomodo redempti sumus, et ecce in his verbis tam paucis vere magna, vere alta et grandisona elocutio. Vere enim in hoc dicto gratis venundati estis, magna, gravis et miranda exprobratio, et vere in hoc dicto et sine argento redimemini, magna, dulcis, et miranda consolatio. De venundatione minus gratuita sicut dicit, gratis venundati estis, prima consideratio sit. Ubi eramus venundati, sive cum venundaremur? In lumbis Adæ. O dolenda progenies! Tunc ergo venundata es, quando nondum eras? Et quomodo venundata es? Ambiendo divinitatis altitudinem, et exspectando hujusce ambitionis adimplerionem secundum hæc verba serpentis : *comedite et eritis sicut dii (Gen. iii).* Sed non est factum quod ille dixit. Ergo vere dictum est, gratis venundati estis, quia speratum vel promissum prævaricationis pretium, neque vos, neque ille accepit, in quo prævaricati estis. Magna igitur exprobratio, verumtamen re ipsa multo parciore, et pro intentione tam mali commercii longe suavior. Nam ad intentionem illius, in quo fuimus venundati, parum erat dicere : *Gratis venundati estis, et amplius erat dicere id quod verum est : Nimis damnose venundati estis : quia non solum Domino similes non estis facti, sed et Deo mortui estis.* De redemptione quam dicit, et sine argento redimemini, major est consideratio nobis habenda quam suis explicare verbis possit lingua mortalis. Quidnam est, quod sine argento redimemini? Scimus ubi et quando sumus redempti, quia videlicet illic redempti sumus, ubi præsentem non fuimus, neque de pretio redemptionis cum redemptore quidquam tractavimus, sicut scriptum est in propheta ex persona redemptoris ejusdem perspicientis ad ejusdem redemptionis nostræ mysterium : *Torcular calcavi solus, et de gentibus non est vir mecum (Isa. vi).* Tunc redempti sumus quando Angelus iste sic locutus est unum de similibus, ut eo moriente et lancea percusso flueret sanguis et aqua de latere ejus. Ibi argentum non fuit pretium redemptionis. Quid ergo vel quantum est quod ait, et sine argento redimemini? Neque enim sicut dixerat gratis venundati estis, ita et dicere debuit, **243** aut voluit, gratis redimemini. Quid enim? Nunquid quia dixit, et sine argento redimemini, idem est ac si diceret : *Gratis redimemini?* Non utique, neque sic factum est; non enim gratis, sed pretio sumus redempti, et hoc de nostro, unde et vera est et justa hæc annuntiatio, de qua nobis sermo est juxta capitulum præsens, quo dictum est, ut annuntiet hominis æquitatem.

CAPUT XVI.

O vere admirabile commercium, de nostro, inquam,

redempti sumus! Quali de nostro? Quid erat nostrum? Nunquid argentum? Nunquid aurum? Et si habeamus argentum sive aurum, nunquid erat nostrum? Nunquid horum intulimus aliquid in hunc mundum? Denique tantum illud, o homo, recte dixeris tuum, quod intulisti in hunc mundum. Quid autem cum nascere-
 ris attulisti in hunc mundum, nisi onera duarum mortium? Natus quippe es, et morte animæ jam mortuus, et morte corporis cito moriturus. Acquisisti aurum, acquisisti argentum, sed hoc utique de tuo, et idcirco non tuum, ut taceam de violentorum quolibet regum sive tyrannorum; quibus istorum et legitime regnantium habet quidem et legitime, usu-
 que competendi expendit aurum et argentum; verumtamen non est suum. Est enim Dei donum. Hoc sciens fidelis David, cum præparasset in opus domus Domini aurum et argentum, æs et ferrum: *Aurum in vasa aurea, et argentum in argentea, æs in ænea, ferrum in ferrea, lignum id lignea, omnem-
 que pretiosum lapidem, et marmor Parium abundantissime. De, inquit, hæc in templum Dei mei (I Par. xxix), postmodum benedicens Dominum: Tuum, inquit, est, Domine, regnum, tuæ divitiæ, et tua est gloria. Quis ergo, et quis populus meus, ut possimus tibi hæc universa promittere? Tua sunt omnia, et quæ de manu tua accepimus, dedimus tibi. Peregrini enim sumus coram te et advenæ, sicut omnes patres nostri. Domine Deus noster, omnis hæc copia, quam paravimus, ut edificaretur domus nomini sancto tuo, de manu tua est, et tua sunt omnia (ibid.). Ergo sit quidem, o fidelis David, aurum et argentum aliquo modo tuum, quia tibi datum est ab illo, cujus omnia sunt, si revera, sicut ipse fateris, et sicut fate-
 mur nos omnes, quicumque examinamus verum, non omnino est tuum, neque alicujus nostrum. Nihil enim intulimus in hunc mundum (I Tim. vi). Proinde non satis valeret, ad annuntiandam hominis æquitatem aurum sive argentum Deo judici pro redemptione hominis ab homine datam, neque enim justitia refragaretur accusatori econtra dicenti: Quod das, hoc non est tuum. Et quidem scriptum et verum est, *redemptio animæ veræ divitiæ ejus (Prov. xiii)*, sed hoc non de originali peccato, imo de actualibus peccatis recte intelligitur, et hujusmodi redemptio parum valet homini, si non sit prius ab originali peccato liberatus. Exempli gratia: *Quamobrem, inquit Daniel, o rex Nabuchodonosor, consilium meum placeat tibi, et peccata tua elemosynis redime, et iniquitates tuas misericordiis pauperum, forsitan ignoscet delictis tuis (Dan. iv)*. Si consilium istud ei placuisset, forsitan in hoc ignovisset ei Dominus, ut non venirent illa omnia super eum, scilicet, quod regnum ejus ab eo transiit, et ab hominibus ejectus est, et cum bestiis atque feris fuit habitatio ejus, et fenum comedit quasi bos. Sed quantum valeret illi hæc redemptio, non habituro redemptionem in alio sæculo? Igitur quoniam ad annuntiandam æquitatem hominis oportebat eum de suo redimi, nihil autem suum esse dicere poterat, nisi*

A duo hæc, quæ sola in hunc mundum attulit, scilicet mortem animæ et mortem corporis, ecce vere admirabile commercium, quia de duobus istis alterum Angelus iste suscepit, scilicet mortem corporis, et hujusmodi pretio acquisivi homini vitam animæ et corporis.

CAPUT XVII.

Quando commercium istud Deus exegitavit? Quando consilium hoc Angelus iste invenit? Ait enim annuntians æquitatem hominis: *Inveni in quo ei propitier (Job xxxii)*. Nunquid tunc primum, quando primus homo alienum rapuit, vetitum comedendo lignum, et rapere ambiendo altitudinem divinitatis, istud Deus invenit, ut diceret: *Ne forte sumat etiam de ligno vitæ, et vivat in æternum (Gen. iii)*, et hæc dicens de paradiso emitteret eum, facturus de una morte corporis contra unam corporis et animæ mortem, vitale antidotum? imo antequam vel ipsum hominem vel aliquam creaturam faceret, hoc invenerat et apud se absconditum habebat, id est nullo angelorum sciente, solus ipse sciebat, Apostolo testante, qui ad Ephesios scribens loquitur: *Mihi omnium minimo sanctorum data est gratia hæc, in gentibus evangelizare investigabiles divitias Christi, et illuminare omnes, quæ sit dispensatio sacramenti absconditi a sæculis in Deo, qui omnia creavit, ut innotescat principibus et potestatibus in cælestibus per Ecclesiam multiformis sapientiæ Dei (Ephes. iii)*. Quas dicit investigabiles divitias Christi? Quid dicit sacramentum absconditum a sæculis in Deo qui omnia creavit? Nonne istud inventum, de quo nobis hic sermo est, annuntiante angelo illo æquitatem hominis, et dicente: *Inveni in quo ei propitier?* Et, o vere investigabiles divitias hujus Angeli, divitias Christi! quis enim alius investigaret, quis alius præter ipsum inveniret divitias hujusmodi, divitias hujusce propitiationis? Vere enim magnas esse divitias cum Apostolo dixerim, divitias charitatis et misericordiæ, divitias bonæ voluntatis et magnæ potentiæ, quia tantæ charitatis, tam bonæ voluntatis, tamque copiosæ misericordiæ est iste Angelus, Christus, Dei Filius, ut hoc tale pretium de nostro sumptum, alteram de duabus mortibus nostris, quas solas, ut jam supradictum est, intulimus in hunc mundum, tale, inquam, pretium suscipiens ex nobis, sibi molestum, nobis salutiferum faceret nostræ paupertati antidotum, faceret inopi humano generi salutis et divitiarum suarum tam admirabile seminarium. Deficit sermo, et mens magnitudinem cogitans sacramenti, linguam suam balbutire æstimat potius quam loqui. Forte ad hoc dicit aliquis: Si sacramentum istud non noviter iste Angelus invenit, sive divitias hujus unicæ propitiationis, sed ante sæcula totum hoc, quod nunc factum est, penes se absconditum habuit, cur nunc primum post tot sæcula et angelis et hominibus innotescere fecit? Cur ei prius tale consilium placuit, quod postmodum oporteret immutari? Cum enim prævenire potuisset, et dicere de Adam: si tulerimus eum et posuerimus eum

in paradiso, ambiet fieri quasi unus ex nobis, nunc ergo, ne pro tanta felicitate paradisi elatus in superbiam, putet se esse Dominum, dimittamus cum hic ut operetur terram de qua sumptus est, cum, inquam, sic prævenire et taliter dicere vel facere potuisset, nimium distulit, et posito illo in paradiso, causa evenit, ut quasi consilio mutato, et prioris consilii 244 poenitudine habita, diceret beata Trinitas ironia quam gravissima: *Ecce Adam quasi unus ex nobis factus est, sciens bonum et malum (Gen. iii)*. Non enim quasi Deus factus erat, imo facturi Dei gratiam et honorem perdiderat; eiectusque Adam, *ne forte, inquiens, mittat manum suam, etumat etiam de ligno vitæ et comedat et vivat in æternum (ibid.)*, comitante sententia, quam dixit: *Quia pulvis es et in pulverem reverteris (ibid.)*. Hæc vel his similia proferre solent homines multum, ut ipsis videtur, argumentosi, veraciter autem multum importuni, ut fere ad eos pertingat illa prophetica increpatio: *Nunquid parum est vobis molestos esse hominibus, quia molesti estis et Deo meo (Isa. vii)?* dicentes, quippe audivimus, quia peccatum Adæ propter quod fuimus omnes perdit, Deus fieri voluit, quod idem erat ac diceret: Deus ipse fecit; nam *omnia quæcunque voluit Dominus fecit (Psal. cxxxiv)*.

CAPUT XVIII.

Hic ergo, parumper eloqui libet, de ordine iudicii vel justitiæ, ut liquido constet quia Deus ante sæcula, sicut jam dictum est, et hominis peccatum præscierat, et in quo ei propitiaretur, invenerat, et tamen cum statim non faceret vel fecisset eum, reum morti addicere debuerat. Ordo iudicii vel justitiæ talis est in causa cujusque criminis, qualem ipse Dominus iudicii præscripsit ore proprio in causa criminis maximi, scilicet odii fraterni. *Ego, inquit, dico vobis, quia omnis qui irascitur fratri suo, reus erit iudicio (Matth. v)*, subauditur divino. Tandiu quippe solius Dei iudicio reus est, qui irascitur fratri suo, id est qui odit fratrem suum, sicut Cain, de quo scriptum est *quia iratus est vehementer, et concidit vultus ejus (Gen. iv)*, quandiu iram ipsam sic supertegit, nulloque facti vel signi alicujus iudicio prodit, ut in conventu Ecclesiæ possit argui, vel testibus convinci, quod fratrem suum oderit. Quod si aliquo signo vocis aut subsannationis, quod ab homine videri possit, vel audiri, odium ipsum prodiderit, jam non solum coram Deo, verum etiam coram hominibus iudicandi officium habentibus, reus erit. Ait ergo: *Qui ante dixerit fratri suo, raca, reus erit concilio (Matth. v)*. Concilium quippe conventus est Ecclesiæ consentientis ad iudicandum, et sine dubio ad concilium pertinet iudicari de hoc odii signo, quale est raca, etiamsi verbum articulatum sive litteratum expressum non sit, quia videlicet absque malo verbo multa sunt signa odii, exempli gratia, cum quis corrugata nare, vel pallenti facie osculum fratri subtrahit ecclesiasticæ pacis. *Qui autem dixerit, fatue*, id est qui perseve-

raverit insatiabilis odii plenus amaritudine, ita ut nec in tribulationem sine morte fratri desinat insultare, *reus erit gehennæ ignis (ibid.)*, subauditur, nisi faciat quod sequitur: *Si ergo offers munus tuum ante altare, et cætera usque et vade prius reconciliari fratri tuo (ibid.)*. Profecto qualis nunc est Deus, talis erat et in diebus antiquis, talem quoque tenebat, ut nunc tenet ordinem iudicii. Non solum nunquam supplantavit iudicium aut subvertit quod iustum est, verum etiam in iudicando semper longanimitate egit, ut nunquam præcipitaret, id est nimis prophanter proferret hanc sententiam iudicii, quæ est reum esse gehennæ ignis. Medium hoc semper habere voluit pro iusti iudicii sui testimonio, ut qui damnandus esset, prius addiceretur reus concilio. Unde miror quosdam dixisse, vel etiam scripsisse, quia primus ille angelus, ubi creatus est, statim cecidit. Si enim statim cecidit, quid dicent requisiti, quando in cælo positus fuerit (32)? Denique sic se habet veritas Scripturæ prophetiæ: *Aurum, inquit, Dominus Deus opus decoris tui, et foramina tua in die, qua conditus es, præparata sunt. Tu cherub extentus et protegens (Ezech. xxviii)*. Ac demum subjungit: *Et posui te in monte sancto Dei (ibid.)*. Sine dubio montem sanctum Dei cælum dicit. Nunquid vero vel hoc dicere licet, quod ubi positus fuit in monte sancto Dei, statim ceciderit? Sequitur enim: *In medio lapidum ignitorum ambulasti perfectus in viis tuis, a die conditionis tuæ, donec inventa est iniquitas in te (ibid.)*, in quo notandum quia non dixit, donec inveni iniquitatem in te, sed donec inventa est iniquitas in te. Hisque paucis interpositis, *in multitudine negotiationis tuæ repleta sunt interiora tua iniquitate, et peccasti (ibid.)*, tunc demum subjungit: *Et eieci te de monte sancto Dei, et perdidisti te, o cherub, de medio lapidum ignitorum (ibid.)*. Hoc dicimus pro antiquissimo ordine iudicii, quia Deus quidem jam dudum invenerat, imo et præscierat iniquitatem illius angeli, sed non præparavit, ut jam proferret sententiam super illum quia reus erat iudicio, sed tandiu patienter sustinuit, donec fieret etiam reus concilio, id est donec iniquitas, quam solus ipse invenerat in illo, inveniretur etiam ab angelis sanctis, et tunc demum protulit sententiam hanc: reus est gehennæ ignis. Nonne hic idem ordo magis ac magis enitescit sequentibus verbis? *Elevatum est, inquit, cor tuum in decore tuo, perdidisti sapientiam tuam in decore tuo (ibid.)*. Sed hoc lapides igniti, angeli sancti, quorum in medio ambulabas, perfectus in viis tuis, videlicet per hypocrysin, necdum videbant, quia solus Deus videlicet intuetur cor. Proinde factus est, et fieri debuit, ut quia reus eras iudicio divino, reus etiam fieres sanctorum angelorum concilio. Sequitur ergo: *In terram projeci te, ante faciem regum dedi te (ibid.)*, factum est, viderunt te reges illi nobiles angeli, nobiles autem, quia humiles, tu vero per superbiam ignobilis factus es. Tunc demum, inquit: *Producam ergo ignem de*

(32) Vide eund. cap. 8 lib. iii in Gen.

medio tui, qui comedat te (*ibid.*). Quod quid est dicere, nisi ac si dicat: reus eris gehennæ ignis?

CAPUT XIX.

His breviter prælibatis, multa sese aperiunt, multa sese ingerunt meditationi huic, meditationi mortis, quam suscepisti, o anima, pro intentione eruditionis. Primum itaque de his quæ circa genus humanum divinitus aguntur, secundum eundem ordinem iudicii reddenda est ratio his qui modo supra dicto quæstiones agitare solent de morte hominis, consequens esse volentes quod Deus causam mortis, scilicet peccatum, evenire voluerit, quia cum poneret eum in paradiso, futurorum utique præscius erat, et sic futurum esse præscivit. Si rite considerasti gradationem hanc, primum reatum, quo reus quis est iudicio; deinde reatum, quo reus est concilio; tertio quoque reatum, quo reus est gehennæ ignis: omnino ab ejusmodi suspitione veritas liberabit te, propter tuum simplicem oculum, qui hoc intendit agere, quod sapientia docet vel monet. *Sentite*, inquit, *de Domino in bonitate* (*Sapt. 1*). Dominus enim justus, Dominus Deus noster rectus, Deus fidelis et absque ulla iniquitate, jam quidem reum iudicio habebat hominem, cum poneret eum in paradiso quia tumorem ambitionis ejus videbat, sed ille nondum reus erat concilio, idcirco sententiam super eum non proferebat, imo eadem bonitate, **245** eadem patientia et longanimitate, qua nunc usque singulos hominum peccatorum exspectat, dicente Apostolo: *An divitias bonitatis ejus, et patientiæ et longanimitatis contemnis? ignoras, quoniam benignitas Dei ad pœnitentiam te adducit?* (*Rom. 11.*) eadem, inquam, benignitate illum exspectabat, et sua illi beneficia largius impendebat. At ille, sicut ibi Deus apostolis continuo dicit: *Secundum duritiam autem tuam et impœnitens cor thesaurizas tibi iram*

A *in die iræ et revelationis justi iudicii Dei* (*ibid.*), pervenit ad opus peccati, quando fructum ligni vetiti maligna intentione comedit. Ex hoc jam reus concilio factus, qui jamdudum reus erat iudicio. Quo reatu jamdudum reus erat iudicio? Nimirum reatu ambitionis, qua esse ambiebat similis Deo, et hinc tumor antequam foris deprehenderetur in opere peccati, soli cognitus erat iudici Deo. Idcirco namque foris tentatus tam facile cecidit ad hanc suggestionem serpentis: *Comedite et eritis sicut dii* (*Gen. 3*), quia jam intus suberat tumor hujusce ambitionis. Unde veraciter ante nos dictum est, quia nisi prius intus tumuisset, foris tentatus tam facile non cecidisset. Factus est ergo, sicut jam dictum est, *reus concilio* (*Matth. v*), quia prius reus erat iudicio, **B** quia sicut nunc notum est universo cœtui hominum, ita et multo clarius tunc innotuit reatus ejus cœtibus angelorum. Et cum illius concilii testimonio sententiam accepit, sicut *ibidem* scriptum est: *Ejecitque Adam, et collocavit ante paradisum voluptatis cherubin, et flammeum gladium* (*Gen. 3*). Miraretur vulgus, si audiret, quod pro tam exili cibo factus est reus tanto concilio, cum tamen nemo sapiens miretur, quod hodieque pro tam exili sono *Raca*, *reus* quisque existat *concilio*. Nos vero nequaquam miramur, imo justum Dei iudicium laudantes et venerantes, misericordiam quærimus; scientes quia sicut sonus brevis *Raca* magni odii signum est, et idcirco jure addicit reum concilio, ita et multo magis morsus unius pomi, quantumlibet modici, signum vel testimonium contra hominem fuit magnæ ambitionis, et idcirco juste in omni concilio cœli ac terræ reus et inexcusabilis tenebatur homo jam secundum animam mortuus, et in corpore mortalis, et secundum utrumque reus gehennæ ignis. **C**

LIBER SECUNDUS.

CAPUT PRIMUM.

Ad liberandum hominem de superbia valere afflictiones, et mortem corporis præcedenti libro demonstratum est, secundum verba capituli suscepti ex libro Job, ab eo quod dictum est: *Tunc aperit aures virorum, et erudiens eos instruit disciplina, ut avertat hominem ab his, quæ fecit, et liberet eum de superbia, eruens animam ejus a corruptione, et vitam illius, ut non transeat in gladium* (*Job xxxiii*), usque ad id quod ait: *ecce hæc omnia operatur Deus tribus vicibus per singulos, ut revocet animas eorum a corruptione, et illuminet luce viventium* (*ibid.*). Nimirum hoc assumendo capitulum fodi in altum et posui fundamenta supra petram: fundamenta hujusce ædificii sive operis in ingressu, vel foribus ut primus convenire queat hic titulus, meditatio mortis. In altum, inquam,

fodi, et ipse magis ac magis admiror quantitatem hujus altitudinis. Jam enim quantum sermonis in hac altitudine super hanc petram sacræ Scripturæ superædificatum est? Attamen superædificatio hæc vix in planitiem sensus legentis ascendit, vix paret, nondum eminet, et idcirco adhuc in ædificando usque dum domuncula fiat; operosius laborandum, subtilius, Deo juvante, meditandum est. Quid igitur faciam, ut Scriptura hæc citius surgat, efficacius procedat? Fodiam latius in idipsum altum, et hanc ipsam petram super quam fundamentum posui, Scripturam hanc sive capitulum Scripturæ, super quod cœptum hactenus sermonem fundavi, attentius circumspiciam, ut nec sensus lateat arrogantis illius, qui hæc verba dixit, nec **B.** Job causa sive patientia mihi sit ignota, contra quæ hæc valde bona non be-

nedixit. Circumspectio ejus materiam suggeret uberiorem ædificanti materiam auri et argenti lapidumque pretiosorum, scilicet, mirabilium testimoniorum tuorum, Domine, quæ scrutatur vel scrutari debet anima Christiana ex Scripturis veritatis, quæ omnes consonant Scripturæ huic. Omnes enim Scripturæ in istum Angelum tendunt, qui locuturus erat, jamque locutus est pro homine unum de similibus jam supra memoratis, et circa propitiationem versantur, quæ nunc per eundem angelum facta est, loquentem et dicentem : *Inveni in quo ei propitier (ibid.)*.

CAPUT II.

Heliu filius Barachel Buxetes, qui iratus indignatusque adversum Job hæc tam multa tamque magna locutus est, ipse est Balaam prius propheta, deinde ariolus dictus ob avaritiæ culpam, cujus, ut in libro Numeri scriptum est, subjugale mutum, scilicet asina redarguit insipientiam. Quam ob causam iratus et indignatus adversum Job, eo quod, ait, justus sibi videretur, eo quod justum esse se diceret (Job xxxii). Ob hoc iratus est vehementer, et tanquam fortis æmulator, quasi litigans pro Domino taliter eum aggressus est : *Dixisti ergo in auribus meis, et vocem verborum tuorum audivi : Mundus sum ego absque delicto immaculatus et non est iniquitas in me (Job xxxiii)*. Sic incipiens multa persecutus est nimis arroganter, et multum quidem scienter, sed multum insipienter, sciens quidem quid diceret, sed non perpendens cui diceret exemplum arrogantium omnium, qualium contra quosdam **246** apostolus loquitur : *An æmulamur Dominum? Nunquid fortiores illo sumus? (I Cor. x.)* male judicabat de viro sancto, perverse astruens quod justum se dixisset esse coram Deo mundum et absque peccato. Non ille hoc malum dixerat, sed iste bonum male audierat. Repugnantia valde sunt verba bona beati viri malo hujus auditui. Si, inquit, *justificare me voluero, os meum condemnabit me. Si innocentem ostendero, parum me comprobabit, et abominabuntur me vestimenta mea (Job ix)*. Hæc vel his similia, quis prævertere poterat? Sed et hoc inter cætera dixerat. Saltem nunc intelligite quod Deus non æquo judicio afflixerit me, et flagellis suis cinxerit me, hoc vel huic similia non Heliu audierat; non bene viderat sive intellexerat. Quare non bene viderat? videlicet quia elevatos et sublimes oculos habebat. Nunquid enim quando audientes omne malum, quod acciderat ei, venerunt pariter ut visitarent eum, et consolarentur, frustra sic dictum vel scriptum est *cumque elevassent procul oculos suos non cognoverunt eum? (Job iii.)* Plane non frustra, sed magno cum pondere secundum rei veritatem seu proprietatem taliter dictum est. Denique oculos illos, quos ponere debuerant super proximum vel amicum suum, oculos cordis, qui aperti esse debent intellectione Dei, et proximi, procul elevaverunt, et in sublime erexerunt, unde et non cognoverunt eum; quippe qui tentationis secretum, qua tentabatur a Satana rescientes, impium illum esse arbitrati sunt, duri conjectores, argu-

mentum facientes quasi ab effectis, quod vere impius esset, quem taliter Deus percussisset, qui neminem injuste percutit, sive, ut verbis ipsorum loquar, qui nunquam *supplantat judicium aut subvertit quod justum est (Job viii)*. Ergo et iste Heliu et tres amici ejusdem Job existimabant quidem quod cognoscerent, sed non cognoscebant eum, sicut probat tota series disputationis eorum, et hoc labor fuit ante eos, donec intrarent in sanctuarium Dei, et intelligerent in novissimis eorum (*Psal. lxxii*), dicente Domino ad eos, remoto tamen arrogante isto : *Iratus est furor meus, quoniam non estis locuti coram me rectum, sicut servus meus Job. Sumite igitur vobis septem tauros, et septem arietes, et ite ad servum meum Job (Job xlii)*, etc.

CAPUT III.

Unde autem existimabant quod cognoscerent eum? Videbant enim, ait ipsa Scriptura, *dolorem esse vehementem (Job. ii)*. Miro modo non ille zelatus est super iniquos, pacem peccatorum videns (*Psal. lxxii*); non, inquam, zelatus est, ut diceret : *Ergo sine causa justificavi cor meum, et lavi inter innocentes manus meas et fui flagellatus tota die (ibid.)*, si ipsi scandalizati sunt in eo, ut dicerent : *Hic homo innocens non erat, hic homo rectus non erat. Quis innocens unquam periit, aut quando recti deleti sunt? Quin potius vidimus eos, qui operantur iniquitatem, et seminant dolores et metunt eos, flante Deo, periisse, et spiritu iræ ejus esse consumptos (Job iv)*. Ergo iste non innocens, aut rectus, imo operarius iniquitatis coram Deo erat, et seminabat dolores et metebat eos; quippe qui, flante Deo, periit, et spiritu iræ ejus consumptus est. Hypocrita erat, et spes ejus periit (*Job viii*). Hæc et his similia loqui cœperunt, idcirco quia videbant *dolorem esse vehementem*. Nam pro magnitudine doloris præcedentem subesse existimabant magnitudinem iniquitatis. Et verum quidem est, quia videbant *vehementem esse dolorem*. Sed nunquid cognoscebant doloris ipsius qualitatem, sive radicem? Non utique, quippe qui nec tunc, quando post septem dies *aperuit os suum et locutus est : Pereat dies in qua natus sum (Job iii)*, etc., usque, *et venit super me indignatio (ibid.)*, intellexisse putandi sunt. Dixerunt enim : *Ecce docuisti multos, et manus lassas roborasti, vacillantes confirmaverunt sermones tui, et genua tremantia confortasti. Nunc autem venit super te plaga et defecisti. Tetigit te et conturbatus es (Job xv)*. Putaverunt totam causam doloris illius, quem videbant esse vehementem malum, illud esse quod tunc acciderat ei, propter quod pariter venerant ut visitarent et consolarentur eum. At ille præter illum proprium dolorem, qui parebat extrinsecus, magis rationabilem intrinsecus habebat dolorem, qui sanctis et perfectis omnibus est communis, qualium unus Isaias dixit : *Secretum meum mihi, secretum meum mihi, vae mihi (Isa. xxiv)*. Quidnam potissimum dolent viri sancti? Nunquid illum, qui omnibus viventibus instat, diem mortis? Imo diem *nativitatis*.

Hic est locus intelligentiæ, cujus nescit homo pretium, nec invenitur in terra suaviter viventium. Homo suaviter vivens diei suæ benedicit, diem suæ nati-
vitatæ benedici vult, adeo ut etiam festis illum ausus sit celebrare conviviiis, sicut Herodes in Evangelio, et sicut longe antiquior Pharao circa tempus, quibus exstitisse constat hunc beatum Job. Fuit enim contemporaneus Joseph, etenim uxorem illius tradit Phylô fuisse Dynam, filiam Jacob. Contra præsumptiones hominum hujusmodi qui taliter benedixerunt diem suæ nati-
vitatæ, recte iste beatus, et sapiens vir aperiens os suum diei suo maledixit, celeremque finem imprecatus est miserimæ conditioni, dicendo: *Perent dies in quo natus sum, et nox in qua dictum est: Conceptus est homo (Job III)*. Quam vel qualem ob causam? Nimirum quia et secundum animam nascitur homo plenus mortis peccati, et secundum corpus cito moriturus, jam ab ipsa nati-
vitate repletur multis miseriis (Job XIV). Hujusmodi conditionem sensu quidem illorum, qui vanam mundi hujus diligunt gloriam, appellat diem quod non est, suo autem sensu appellat noctem, ut vere est. Nunquid vero tunc primum, quando sic aperuit os suum, et taliter locutus est, cœpit esse in meditatione mortis, et tunc primum scivit illud, quod nos omnes Sapientia scire vult, cum dicit: *Melior est dies mortis die nati-
vitatæ, melius est ire ad domum luctus, quam ad domum convivii: in illa enim finis cunctorum admonetur hominum, et vivens cogitat quid futurus sit (Eccl. VII)*. Imo et antequam malum illud accideret ei sive dolor, quem solum videbant amici ejus, habebat vir sanctus meditationem sive scientiam ejusmodi; verumtamen causa præsens ad eandem scientiam sive dolorem nonnihil addidit. Solent quippe viri sancti adversitatibus vitæ hujus instrui, et proficere ad tædium præsentis, amoremque futuri sæculi. Exempli gratia: Helias cum timeret et fugeret propter minas Jezabel, petivit animæ suæ ut moretetur, et ait: *Sufficit mihi, Domine, tolle animam meam. Neque enim melior sum, quam patres mei (III Reg. XIX)*. Itemque alius: *Et nunc, Domine, inquit, tolle animam meam a me, quia melior est mihi mors quam vita (Eccl. XXX)*. Moyses quoque ait ad Dominum: *Non possum solus sustinere hunc populum, quia gravis mihi est. Sin autem aliter tibi videtur, obsecro ut interficias me, et inveniam gratiam in oculis tuis, ne tantis afficiar malis (Num. XI)*.

247 CAPUT IV.

Male igitur verba beati Job intellexerant amici ejus, ut incipientes loqui, dicerent ei: *Nunc autem venit super te plaga, et defecisti, tetigit te, et conturbatus es (Job IV)*. Non enim defecerat, imo profecerat. Non conturbatus erat, imo præclarum intellectum habebat. Hinc ortum est mirabile certamen, dum ille afflictus vigilanter videt veritatem, isti autem suaviter viventes somniant quasi veritatis rationem, tanquam subtilibus actum atque peractum est currentium ac recurrentium sententiarum jaculis spiculisque peracutis, ut perpauci admodum sint

A spectatores hujusce prælii, qui certo sciant spicula hujusmodi, vel qua intentione prolatae de suis pharetris currant sagittæ sermonis multiplicis in partes diversas: hinc in partem spiritus Dei, abhinc in partes spiritus contrarii, spiritus hujus mundi. Quid, ut breviter dicam, per partes liber iste intelligibilis, sive tractabilis est. Obliquus enim, ait beatus Jeremias, etiam apud Hebræos totus fertur; et lubricus, dum quid aliud loquitur, aliud agit, ut si velis anguillam, aut murenulam strictis tenere manibus, quanto fortius presseris, tanto citius elabatur. Dicit aliquis: Quid tali vel tanto certamine opus fuit? Cur beatus Job certare voluit, et certando tranquillitatem, sive pacem suæ mentis inquietari permisit? Si amici ejus impugnaverunt eum gratis, cur non cum illis quoque pacificus fuit, et silentio suo locum illis certando abstulit? Ad hæc inquam: Scriptum quidem est: *Sapiens tacebit (Eccl. XX)*. Sed additum est, *usque ad tempus (ibid)*. Item: *Tempus tacendi, et tempus loquendi (Eccl. III)*. Beatus Job tandiu tacuit, quandiu tempus tacendi fuit, sicut semel, et iterum Scriptura dicit: *In omnibus his non peccavit Job labiis suis (Job I)*. Item ipse dicit: *Nonne dissimulavi? Nonne silui? Nonne quievi? Et venit super me indignatio (Job III)*. Ad si dicat. *Nuntius venit ad me qui diceret: Boves arabant, et asinæ pascebantur juxta eos, et irruerunt Sabæi, tuleruntque omnia, et pueros percusserunt gladio, et evasi ego solus, ut nuntiarem tibi (Job I)*. Nonne dissimulavi? *Venit alter, et dixit: Ignis Dei cecidit de cælo, et tactas oves puerosque consumpsit, et effugi ego solus, ut annuntiarem tibi (ibid)*. Nonne silui? *Venit alius, et dixit: Chaldæi fecerunt tres turmas, et invaserunt camelos, et tulerunt eos, nec non et pueros percusserunt gladio, et ego fugi solus, ut nuntiarem tibi (ibid)*. Nonne quievi? Nam in his omnibus os meum non aperui (Job II). Et quid deinde? *Venit super me indignatio, id est, plaga tam grandis ut ad comparationem ejus quidquid adhuc acciderat, non videretur indignatio, Filiis meis et filiabus vescentibus et bibentibus vinum in domo fratris sui primogeniti, repente ventus vehemens irruit a regione deserti, et concussit quatuor angulos domus, quæ corruens oppressit liberos meos, et mortui sunt (Job I)*. Tandem et ego ipse percussus ulcere pessimo a planta pedis usque ad verticem, ecce testa saniem rado, sedens in sterquilinio (Job II). Nunc demum suspiro et tanquam inundantis aquæ sic rugitus meus (Job III). Nunc demum os meum aperui, et gemens locutus sum. Quare miramini? Quare non potius miseremini mei, saltem vos amici mei? (Job XIX). Quare, jam ecce septem diebus et septem noctibus sedetis, et nemo vestrum mihi loquitur verbum consolationis? Quinimo ad increpandum verba componitis. Etenim nimium displicet vobis videntibus dolorem esse vehementem suspirantis et rugientis amici vestri. Vultisne ut non doleam? Exigitis a me patientiam sive fortitudinem hanc, ut non gemam? nimirum apud naturam impossibile est. *Quæ est enim fortitudo*

mea, cum sim homo ut sustineam, aut quis finis meus, cum sim caro, ut patienter agam? Nec fortitudo lapidum, fortitudo mea, aut caro mea ænea est (Job vii).

CAPUT V.

Hæc et his similia multoque majora gemituosa dicendo, non utique defecerat, neque turbatus erat, imo multum invaluerat, et in magna serenitate cordis agebat illa fortitudine, qua invaluerat sanctus Jacob, dum luctaretur cum angelo, illa serenitate qua clarificatus idem, dum viderat; nam et iste adeo clarificandus erat ut loqueretur ei Dominus, et adhuc majora illi ostenderet mysteria. Quali enim fortitudine Jacob contra Dominum fortis fuit? Quomodo invaluit? Nimirum fletus fortitudo ejus fuit, flendo invaluit, sicut in Osee Scriptura veridica manifestius exprimit. Cum enim dixisset: *In fortitudine sua directus cum angelo, et invaluit ad angelum, confortatus est (Ose. xii).* protinus addit: *Flevit et rogavit eum (ibid.).* Isti amici beati Job, fletum vel gemitum ejus, ubi primum aperuit os suum, et verba gemituosa protulit, defectionem fortitudinis interpretati sunt, et velut impatientem, qui timorem Domini nunquam veraciter habuisset, redarguerunt. Dixerunt enim: *Ubi est timor tuus, fortitudo tua, patientia tua, et perfectio viarum tuarum? Et quid erat protinus taliter invehi, et sic dicere: Tigris periit, eo quod non haberet prædam, et catuli leonis dissipati sunt, nisi ac si dicerent: Non tu homo, sed fera tigris, et filii tui non homines, sed catuli leonis fuerunt. Tigris periit, eo quod non habuit prædam, id est tu a Deo defecisti, eo quod pristinam perdidisti substantiam. Et quis nescit majorem huic B. Job quam beato Jacob fuisse doloris causam? iste namque unum filium Joseph amiserat, quem a fera devoratum esse putabat, hic autem una die post omnium damnarum, simul septem filios et tres filias mortuos acceperat, et deinde percussus ulcere pessimo, in sterquilinio sedebat. Attamen cum ille, videlicet, Jacob, scindens vestimenta sua lugeret filium, et consolationem nollet recipere, dicens: *Descendam ad filium meum lugens in infernum (Gen. xxxvii),* nullus fletum, seu hæc verba ejus sic male interpretatus est, ut diceret ei: Ubi est timor tuus, fortitudo tua, patientia tua, et quæ in hunc dicta sunt his multo acerbiora. Non ergo arguendus erat propter suos gemitus, quasi de impatientia, sed iudices ejus, qui amici ejus esse debuerant, ut amare judicarent, ille Satan perverterat, qui laudatam a Deo beati viri innocentiam ad tentandum expetierat: Unde quodam loco ipse inter cætera dicit: *Terra data est in manus impii, vultum judicum ejus aperit (Job ix).* Terram semetipsum, impium diabolum sive Satan, iudices terræ, amicos suos, operimentum vultus eorum, ignorantiam sive errorem eorum dicit. Et notandum quia conflictus amicorum septimus fuit assulus ejusdem Satan, qui illum expetierat tentandum. Quatuor quippe fuerunt nuntii, quorum audiens verba patienter*

sustinuit. Quintum fuit machinamentum quod ipsum, id est Satan, ulcere pessimo percussit. Sextum, uxoris ejus stultiloquium. Septimum, ut jam dictum est, amicorum ejus detrahentium, et increpantium perversum, quod de ipso habuerunt iudicium.

248 CAPUT VI.

Sed jam redeundum est ad suprascriptæ questionis capitulum, quod erat hujusmodi: *Cur beatus Job certare voluit, et certando pacem sive tranquillitatem suæ mentis inquietari permisit, et non potius silentio suo locum illis certandi abstulit, hoc enim forte alicui videtur potuisse provenire viro patienti ad laudis cumulum, Apostolo quoque dicente. Noli verbis contendere, ad nihil utile nisi ad subversionem audientium (II Tim. ii),* Hic facilis patet responsio, quia profecto nullus sapiens ita debet esse patiens, ut, audiens quidpiam contra veritatem, sileat, et non defendat veritatem, hoc anima fidelis nullatenus admittit; nec enim potest. Mori potest, silere non potest. Quod si aliquando, hoc, ut taceat, apud seipsum statuit, in hoc proposito non persistit. Exempli gratia, propheta Jeremias cum dixisset: *Et factus est mihi sermo Domini in opprobrium et in derisum tota die et dixi: Non recordabor ejus, neque loquar in nomine ipsius (Jer. xx),* valde notandum quid continuo dixerit: *Et factus est, ait, in corde meo quasi ignis exæstuans, claususque in ossibus meis, et defeci, ferre non sustinens (ibid.).* Juxta sensum eundem et psalmista cum dixisset: *Posui ori meo custodiam, cum consisteret peccator adversum me, obmutui et humiliatus sum, et silui a bonis (Psal. xxxviii),* protinus ait: *Et dolor meus renovatus est, concaluit cor meum intra me, et in meditatione mea exardescet ignis (ibid.).* Nonne beatus Job talis erat vir et talium notissimus per testimonium ipsius Domini? Quoniam semel et iterum sic proposuerat de illo: *Nunquid considerasti servum meum Job, quod non sit ei similis in terra, homo simplex, rectus, et timens Deum et recedens a malo? (Job ii).* Cui respondet Satan: *Nunquid Job frustra timet Deum? Nonne tu vallasti eum, et domum ejus, universamque substantiam ejus per circuitum? Operibus manuum ejus benedixisti, et possessio ejus crevit in terra. Sed mitte manum tuam, et tange omnia quæ habet, et scies an in faciem benedicat tibi. Ecce, inquit Deus, omnia quæcunque habet in manus tuas do, sed ipsum cave ne tangas (ibid.) (35).* Fit grande certamen. *Perfidus, apcstaticusque angelus fidelem Dei famulum insectatur, atque ut illi est plena de seipso procreata malitia, vastat, fugat disperditque omnia innocentis, et cum omni hereditate omnem simul consumpsit hæredem. Tot tamen jaculis emissis illæsus manet Job, cujus ut militis Dei, uno Dei, uno ictu percutitur diabolus: « Nudus exii, inquit, de utero matris meæ, nudus revertar in terram. Dominus dedit, et Dominus abstulit; sicut Domino placuit, ita factum est. Sit nomen Domini benedictum (Job i). » Hoc*

superatus certamine, aliud majus indicit: « Mitte, inquit Deo, manum tuam et tange carnes illius, et ossa, et scies an in facie benedicat tibi. » Mitte manum tuam nihil aliud est, quam, Da potestatem: Hanc enim nec in porcis habuit diabolus (Matth. VIII), nisi ille dedisset qui sub hac auctoritate et Job ei tradidit ut præcepti non excederet modum. « Ecce, inquit Deus, trado tibi illum, tantum animam illius custodi (Job II). » Quem percussum gravi vulnere, putrefacta totius corporis compagine, omnibus artibus solutis, sanie perfluente, ebullientibus vermibus, dum incorrupto corpore animus integer consisteret, sentiretque diabolus intrinsecus fortem, quem forinsecus debilem æstimabat, mulierem vero suo illo articulo, quam sibi necessariam dimiserat, armat, atque per uxorem, fortissimum virum suo pulsat ex latere. Cum et mulier venenata jacula, quæ ab inimico sumpserat, infunderet, ait inter cætera: « Dic aliquod verbum in Domino, et morere (ibid.). » Statimque ille ruinam primi hominis recordatus, Evam novam, atque in illa illum inimicum, qui præliabatur expugnans, ait: « Tanquam una ex insipientibus mulieribus locuta es. Si bona accepimus de manu Domini, mala quare non toleramus (ibid.). » His divinis jaculis prostratus inimicus, superatusque per gratiam, per hominem, perversus angelus, et humilis patientiæ pietas omnem molestiam superbiæ debellavit (ibid.) Verum cum jam tres amici Job audissent suæ fortunæ deploratissimum casum, pariter cum convenerunt, ut infinitis hisce miseriis sua consolatione aliqua ratione mederentur, utique dolorem nimium animo jam conceptum, vel auferrent, vel saltem mitigarent. Videntes autem ipsum luctu et horrore nunc squalidum nimium, turbati minime eum cognoverunt, sed exclamantes ploraverunt, scissisque vestibis sparserunt pulverem super capita sua, et sederunt cum eo in terra septem diebus et septem noctibus et nemo loquebatur ei verbum. Transactis autem his diebus et noctibus videns Job amicos suos, quos consolationis gratia utique advenisse intellexerat, humi, velut mutos sedentes, eaque ratione non acerbissimo dolori medentes, sed magis magisque eundem augentes, ille sapientis probe functus officio accuratissime observavit dictum illud Ecclesiasticis dicentis: *Tempus tacendi, et tempus loquendi.* Cum enim videret illos tacere, ipse silentium rupens, aperuit os suum, et maledixit diei nativitatis suæ (Job III).

CAPUT VII.

Si simplicem hujus historiæ sensum obtinere placet, nec alium requirimus, præclarissimum sane exemplar patientiæ nobis in hac suppeditari invenimus. At si paulo altius secundum anagogen hanc ipsam repetere animus est, non tam patientiæ exemplar, quam et sententiam huic materiæ aptissimam in eadem latere videbimus. Job quippe qui (34) de stirpe Nachor fratris Abrahæ oriundus fuit,

(34) Rup., lib. VI in Gen., cap. 34, et lib. II De oper. Spiritus sancti, cap. 3 et 4.

A typum Christi gessit. Sicut enim Job ulcere pessimo percussus in sterquilinio sedit, testaque saniem rasisit sic et Christus, ulcere pessimo percussus est, quando juxta sapientis testimonium dicebant impii, quorum utique corda possidebat Satan, *Morte turpissima condemnemus eum (Sap. II).* Et illum quidem percussit, simplicitati et rectitudini innocentis ac timentis Deum invidens, hunc autem percuti fecit, tormenta, quæ ex ejus præsentia patiebatur, ferre non sustinens, quod multoties confessus est. Verbi gratia, cum diceret per os hominis, cui totam immiserat legionem: *Quid mihi est tibi, Jesu Fili Dei summi? Ad juro te per Deum, ne me torqueas (Marc. V).* Amplius enim Satan in isto urgebatur, magis in isto quam in illo ad judicium disceptationemque vocabatur. Illic enim interrogatus a Domino: *Unde venis? (Job II).* Respondit: Semel et iterum circuivi terram et perambulavi eam, non exigebatur judicium, non erat qui diceret: Nunc judicium fit, mundi nunc ejicietur foras, o circuitor mundi et perambulator terræ Satan. Non, inquam, erat, qui hæc diceret, idcirco gloriabatur quod nullo fortiore superveniente vacaret sibi victori circuire terram et perambulare eam. Hic autem erat qui diceret: *Nunc judicium est mundi, nunc princeps hujus mundi ejicietur foras (Joan. XII).* Igitur cum hic dolens, qui quondam dives, et vere rex sedebat circumstante angelorum exercitu, extra portam ejectus, morte esset turpissima percussus, **249** quasi leprosus reputatus revera sedebat Job in sterquilinio, sanie coopertus: nam Dominus posuerat in eo iniquitates omnium nostrum (Isa. LIII). Verum easdem iniquitates nostras, omnemque corruptionem, et ipsam mortalitatem nostram per virtutem resurrectionis erasurus erat. Et idcirco recte dictum est quia *Job testa saniem radebat (Job II).* Testa quippe prius molle lutum, post autem igne coquente solidum factum, caro est Christi prius passibilis, atque mortalis, utpote nostrum lutum, post autem per ignem passionis, sic in resurrectionem solidata, ut morte, aut ulla corruptione jam non solvatur in æternum.

CAPUT VIII.

Cum tres amici Job, qui, ut consolarentur eum, convenerunt, miserrime percussum in sterquilinio sedentem aspexissent, diesque septem et noctes totidem in terra cum eo sedentes tacuissent, ille tandem aperiens os suum maledixit diei nativitatis suæ, dicens: *Pereat dies, in qua natus sum, et nox in qua dictum est: Conceptus est homo (Job III), etc.* Quod hoc loco Job maledixisse dicitur suæ nativitatis diei, impatientiæ signum fuisse videtur, verum dum hæc contentius intuemur, sensumque anagogicum super hac maledictione paulo diligentius consulimus, non Job, quam et omnes electos huic diei etiam nunc maledicere elucescet (35). Hunc igitur tu, o anima fidelis, inquire, ut eo commodius mortem meditari valeas. *Pereat dies in qua natus sum, et nox*

(35) Rup., lib. XXVII De operibus S. Spiritus, cap. 5.

in qua dictum est : *Conceptus est homo*, etc. Dies nativitatis, vel nox cui maledicere sapientis erat, peccatum fuit primi hominis, dies, inquam, ironice, vere autem nox. Nam illo tanquam in die nobis apericendi promittebantur oculi dicente deceptore : *Comedite, et eritis sicut dii* (*Gen. iii*). Sed ubi creditum est illi, paries inimicitiarum inter nos et Deum consurrexit, et ita in nocte, id est non visura Deum male fuimus concepti. Et illum quidem diem, imo illam noctem, Job ille maledixit, quantum potuit, et quisquis alius ab origine mundi peccatum illud diaboli damnavit, et justitiam Dei suspiravit, sed nulla eorum maledictio satis efficaciter illud damnare potuit. Causas ejusdem impossibilitatis postmodum ita subjungit : *Quare non in vulva mortuus sum? Egressus ex utero, non statim perii? Cur exceptus genibus? Cur lactatus uberibus?* (*Job. iii.*) Absit enim nos credere quod tantus vir, tanta spiritus scientia præditus, tanta interim judicis attestazione laudatus, abortivum se optet interiisse, sed sicut etiam per remunerationem cognoscitur, intus habet testem suæ fortitudinis, intus pensanda sunt ejus pondera locutionis. Sicut itaque Job suæ diei nativitatis maledixit, sic et Christus suæ maledixit. Christus enim in illo die peccati natus est, et in illa nocte infelicitatis conceptus est. Verumtamen longe aliter novus hic, et aliter novus ille homo. Nam ille prædicto modo natus vel conceptus est, ut qui homo erat, et bene erat, peccator fieret, et male existeret; hic autem ita conceptus et natus est, ut qui Deus erat, et impassibilis atque immortalis erat, homo fieret et passibilis atque mortalis existeret. Et uterque quidem in die vel nocte peccati, sed ille, ut fieret peccatum, hic autem, quia factum fuerat peccatum. Ille prava suggestione deceptus, et propriæ substantiæ corruptione natus, id est degeneratus est, hic autem voluntate Patris et sua de Virgine conceptus, et alienæ substantiæ assumptione homo factus; ille diabolo natus ad culpam simul et pœnam; hic Deo natus est sine culpa ad culpæ pœnam. Istic sapientiæ locus est, istic sapientiæ spiritus quid dicat vel innuat, attendendum est. Ecce enim homo, Christus, homo justus, hominibus peccatoribus multum debet. Confortentur manus dissolutæ, et roborentur genua peccatorum debilia (*Isa. xxxv*), quia videlicet, si fide, et pietate eruditi, si sapientes causidici vel juris periti sunt, habent quo constringant judicem suum. Dicat enim judex : Ego propter vestrum peccati diem natus, propter vestram iniquitatis noctem conceptus, et qui Dominus Deus immortalis eram, homo mortalis factus sum. Dicant ad hæc peccatores fideles, peccatores pœnitentes : Et siquidem multum tibi debemus nos, Deus Christe, quia homo factus es, at multum contra nobis debes, homo Christe, quia propter nos in Deum assumptus es. Nam nisi fuissimus peccatores, causa, cur tu in Deum assumi deberes, nulla fuisset : Confortentur, inquam, nec enim illi solum attendere debent, quod tantæ dignitatis Dominus propter tam indigna servilium personarum

delicta, tantis affectus est injuriis, et ipsa morte, morte autem crucis. Verum id quoque quod nisi peccassent servi, nec assumpta fuisset in Dominum Deum natura servilis. Nec enim Dominus ille pro servis contumacibus sive sceleratis plus injuriarum quam gloriæ pro eisdem suscepit. Nam pro quibus in cruce pependit, pro eisdem, ut interpellat, sedet nunc a dextris Dei. Hic accepta ratione veritatis a quocunque illam acceperit, sive a Judæo, sive a gentili, vim pati gaudet rex regni Dei, ut regnum ipsum diripiant violenti, quibus, et quasi ratione victus aperiat os suum, et dicat eis : *Pereat nobis dies, in qua natus sum, et nox in qua dictum est : Conceptus est homo*. Quod est dicere : *Dies peccati, qui secundum falsitatem serpentis dicentis, Comedite, et aperientur oculi vestri, et eritis sicut dii* (*Gen. iii*), putabatur dies, revera autem nunc nox est, in qua die vel nocte, id est propter quam diem vel noctem, ego, qui Deus eram, homo natus sum, pereat vobis. Quomodo pereat? Non requirat eum Deus desuper, et non illustretur lumine. Hæc vestra beatitudo sit, quam et in psalmo Propheta dicit, suspirans : *Beati quorum remissæ sunt iniquitates et quorum tecta sunt peccata* (*Psal. xxxi*). Nam hoc est non requiri diem illum et non illustrari lumine, quod est remissas iniquitates et peccata tecta esse. Hac igitur ratione B. Job suæ diei nativitatis maledixit, id est damnavit, Christus vero non tam eidem maledixit quam eundem e numero dierum removit, siquidem ille non tantum natus est, ut peccatum nostrum damnaret, sed ut tolleretur illud, Joanne testante, qui ait : *Ille apparuit, ut peccata nostra tolleretur* (*I Joan. iii*). Sua passione, etiam non tantum maledixit peccato, sed penitus illud abstulit, et chi-rographum quod diabolus adversum nos habebat, delevit, cruci id ipsum affigens (*Col. ii*). Quemadmodum igitur probos et pios Christianos decet peccata fugere, et ab omni specie mali sese immunes servare (*I Thess. v*), sic et eisdem maledicere vel damnare convenit, huic namque fuga eorumdum sequitur. Idcirco nequaquam B. Job impatientiæ accusari debet, eo quod ille amicis tacentibus aperuit os suum, et maledixit diei nativitatis suæ. Non enim immensi doloris acerbitate, et tædio motus, sed veritatis defendendæ et exponendæ gratia hoc factum esse credendum est. Sicut enim multiloquium dedecet sapientes, sic contra tacere, dum tempus loquendi est, maxime si debeat illud veritatis defendendæ gratia fieri, nulla ratione decet. Qui enim illud facit, idem agit quod ille qui abnegat veritatem, de quibus Salvator **250** inquit : *Qui me confessus fuerit coram hominibus* (*Matth. x*), etc. *Qui me negaverit*, aut, ut Marcus inquit, *qui erubuerit me, et meos sermones* (*Marc. viii*), etc. At hæc de B. Job dicta sunt : plura si quis forte desideret, ille expositiones B. Gregorii papæ in librum Job consulat. Ille quod nos hic brevibus, multis dulcedius et explanatius explicat.

CAPUT IX.

Cum itaque Deus Pater pro immensa sua miseri-

cordia nos a peccatis nostris voluerit esse liberatos, mittens nobis Filium suum unigenitum, qui carne mortali assumpta peccata nostra tolleret, mortemque turpissimam pro nobis sustinens, nos a morte animæ liberaret, æquum sane est ut tu, o anima, quod reliquum est temporis vivas secundum vitam sapientis, quæ est meditatio mortis (36). Hæc enim mors corporalis, quam nos omnes subire oportet, imo a qua nemo mortalium liber existit, ob hanc causam a Deo inventa est, ut per hanc liberaremur a morte animæ, quæ actu quidem prior est, sed experimento secunda dicitur. Prius enim homo anima, quam corpore mortuus est. Adam quippe eadem die, qua ligum vetitum temeravit, morte animæ mortuus est, sed eandem mortem animæ tunc demum experimento sensit, quando pulvis in pulverem reversus est, quæ carnis mors est, et anima ad miseros descendit. Ut igitur ab hac morte liberaremur, oportuit nos corporalem subire mortem, ut ea ratione terra terræ reddita, aliquando in resurrectione mortuorum, cum omnes præsentabimur ante tribunal Christi (II. Cor. v), corruptibili corpore deposito, incorruptibile induamus; quo induti semper cum Christo exultemus in gloria. Per hanc mortem liberati sumus a morte animæ, neque id ex nobis, sed Christi intercedente passione. Non enim nos pro nobis ipsis satisfacere, neque regnum cælorum ingredi poteramus, sed oportuit Christum prius venire, illumque pro nobis alteram mortem sustinere, qui peccatum non fecit, nec in cujus ore dolus inventus est (I Petr. ii), ut sic a morte animæ liberati, cælestis regni participes efficeremur. At dixerit forte quispiam: Quoniam in Christo renati culpam terreni parentis evasimus, cur adhuc ejusdem culpæ pœnam

(36) Rup. lib. xxix. De oper. S. Spir. c. 26, et lib. ii, in Apoc.

(37) Rup. l. xxvii. De oper. S. Spir. c. 27. Hanc

A portamus? Cur adhuc morimur? Cur non absque mortis molestia meliorem ad vitam transmigramus? (37) Cur exspoliamur, et non magis supervestimur? Ad hæc ingemiscetes dicere possimus. Non per solam misericordiam, sed per sociam quoque misericordiæ justitiam requisiti sumus. Imo quod nihilominus magna cum reverentia cogitandum est, non per solam justitiam, sed et per circumvolantem nos misericordiam in primis parentibus nostris mortales facti, et de paradiso ejecti fuimus. Sciendum quippe est quia licet eadem causa, non tamen eadem manu, qua in anima mortem perpessi fuimus, in corpore quoque mortalitati addicti sumus. Etenim mors animæ nobis a diabolo adirventa est, mortalitas corporis a provida Dei sapientia, vel sapiente providentia nobis imposita est. Si enim post peccatum vivere vita corporis, et immortales esse permissi fuisset, dæmonibus similes essemus, quia nobis æque, ut illis misera æternitas, vel æterna esset miseria. Ideirco nobis bene providens Deus dixit: *Ecce Adam quasi unus ex nobis factus est, sciens bonum et malum. Nunc ergo ne mittat manum suam, etumat etiam de ligno vitæ et vivat in æternum* (Gen. iii), etc. Hæc forte cuiquam grandem videntur sonare iram, sed eruditam habentibus discretionem, magnam profecto spirant clementiam. Cum itaque tanta tamque excellens sit utilitas mortis corporalis, ut etiam per hanc a morte animæ liberati sumus, ante omnia tu, o anima fidelis, semper memorare novissima tua, ut in æternum non pecces (Eccli. vii), ea ratione futurum minime diffido quin per Christi mortem securior reddita et a morte animæ liberare, et omnibus hujus vitæ laboribus superatis, cum omnibus sanctis vitam æternam hæredites. Fiat!

eamdem quæestionem solvit idem Rup. l. xxiv in Gen. c. 25; et lib. iii, in Naum prophetam.

VITA S. HEREBERTI

ARCHIEPISCOPI COLONIENSIS

RUPERTO ABBATE TUITIENSI.

251 PROLOGUS AUCTORIS.

Tu mihi hoc opus in angaria, venerande Pater Marcuarde, imposuisti, quatenus sancti archipræsulis Hereberti vitam virtutibus splendidam, sed prioris, ut tibi videbatur, styli rubigine subobscuram, novo rescriberem stylo, pro gloria et laude Domini nostri Jesu Christi. Ibam quippe alias, quo me scribentem ducebat ardor studii, et idcirco tibi obtemperare, nimirum quasi in angaria servire existimavi. Cum autem et te instante jugiter, et mea voluntate ad alia tendente, diutius angerer,

D venit tandem in memoriam illud, quod summus vere dilectionis magister, inter cætera perfectionis evangelicæ præcepta congrue, in monte locutus est: *Et si quis angariaverit te, ait, mille passus, vade cum illo et alia duo* (Matth. v). Sed et ille Simon Cyrenæus in mentem venit, quem, sicut evangelista testatur, prætereuntem angariaverunt, ut tolleret crucem Jesu (Matth. xxvii). Denique exemplum ejusdem, qui crucem quidem Jesu tulit, sed non ipse crucifixus est; et hoc ipsum, quod crucem non suam bajulavit, iavitus et in angaria fecit, vehē-